

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881.   Andra Kammaren.   N:o 2.

Lördagen den 22 Januari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes och lades till handlingarne ett så lydande protokoll:

Protokoll vid sammanträde med de ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, hvilka blifvit utsedde att jemte Herr Talmannen tillsätta Kammarens Kanslitjenstemän och vaktbetjening, hållet den 19 Januari 1881.

Sedan till en början blifvit bestämdt, att samma antal notarier och kanslister, som vid föregående riksdag varit hos Kammaren anställdt, skulle vid denna riksdag antagas, blefvo, med ledning af de ingifna ansökningarne och den kännedom Herrar Komiterade egde om de sökande, antagne till

Notarier:

e. o. Kanslisten C. M. Sandström,
Juris Kandidaten C. F. Amnell,
vice Häradshöfdingen C. O. Erickson,
R. Thorell,

” ”
Revisorn A. Kinberg,
Statistikern S. Severin,
vice Häradshöfdingen C. G. Edman,
e. o. Hofrättsnotarien J. Stenfelt,
Amanuensen R. C. T. Pålman,
vice Häradshöfdingen C. A. Norin,
e. o. Kanslisten P. E. Stenfelt,
vice Häradshöfdingen F. A. Liljesköld,

” ”   C. Folcker,
” ”   A. E. J. Johansson,
” ”   A. G. Grape,

Andra Kammarens Prot. 1881. N:o 2.

vice Häradshöfdingen Th. Naumann,
 ” ” O. Rooth,
 Amanuensen Å. A. Herrmansson,
 e. o. Hofrättsnotarien E. Martin,
 e. o. Kammarsskrifvaren E. V. Söderstedt, och
 Filosofie Kandidaten Axel Norin,
 af hvilka *Sandström, Amnell, Erickson* och *Thorell* skulle tjänstgöra såsom reviderande notarier.
 Derefter utsågos:

till *Förste Kanslist:*

Notarien Thor Zellinger,

till *Registrator:*

Postkontrollören F. Amné, samt

till *Kanslister:*

e. o. Kanslisten C. W. Malm,
 vice Häradshöfdingen Aug. Hagman,
 e. o. Kammarsskrifvaren C. G. V. Boije af Gennäs,
 Revisorn A. Herlitz,
 Kanslisten N. H. Håkansson, och
 e. o. Kontorsskrifvaren C. Burman.

Det skulle här antecknas, att *Zellinger, Amné* och *Malm*, på särskild anmodan, den 15 dennes inträd i tjänstgöring hos Kammaren.

Vaktmästare hade till ett antal af tolf vid föregående riksdagar varit hos Kammaren anstälde.

Samma antal ansågs böra bibehållas vid denna riksdag; och blefvo till vaktmästare nu antagne: G. Malmberg, A. Lithander, A. G. Lind, J. E. Beyer, L. G. Larsson, A. P. Erickson, C. G. Fastin, C. E. Thour, A. H. Hjelm, A. W. Nilsson, C. A. Molin och C. G. Jakobsson.

Af dessa anställdes Malmberg som förste vaktmästare, och hade samtliga börjat tjänstgöra hos Kammaren den 15 i denna månad.

Som ofvan

II. A. Kolmodin.

§ 2.

Anställdes, enligt derom förut fattadt beslut, val af ledamöter och suppleanter i de ständiga Utskotten.

Dervid utsågos till

Ledamöter i Konstitutions-Utskottet:

Herr *Jonas Andersson* i Häckenäs... .. med 121 röster

Herr	<i>Anders Peter Danielsson</i>	med	121	röster
”	<i>Lasse Jönsson</i>	”	121	”
”	<i>Jöns Rundbäck</i>	”	121	”
”	<i>Johan Sjöberg</i>	”	121	”
”	<i>Anders Bäckström</i>	”	120	”
”	<i>Samuel Johnson</i>	”	120	”
”	<i>Scante Fredrik Norén</i>	”	120	”
”	<i>Fredrik Theodor Borg</i>	”	119	”
och	” <i>Carl Johan Svensén</i>	”	119	”

Ledamöter i Stats-Utskottet:

Herr	vice Talmannen <i>Carl Ivarsson</i>	med	117	röster
”	<i>Emil Key</i>	”	117	”
”	<i>Liss Olof Larsson</i>	”	116	”
”	<i>Sven Nilsson</i>	”	114	”
”	<i>Ola Bosson Olsson</i>	”	114	”
”	<i>Hans Andersson</i>	”	113	”
”	<i>Johan Erik Johansson</i>	”	113	”
”	<i>Jan Andersson i Jönvik</i>	”	112	”
”	<i>Ola Andersson i Burlöf</i>	”	112	”
”	<i>Sven Andreasson</i>	”	112	”
och	” <i>Carl Anders Larsson</i>	”	112	”
”	” <i>Nils Pettersson</i>	”	112	”

Ledamöter i Bevillnings-Utskottet:

Herr	<i>Erik Gustaf Boström</i>	med	117	röster
”	<i>Pehr Ericsson</i>	”	117	”
”	<i>Johan Fredrik Fredricson</i>	”	117	”
”	<i>Niklas Fosser</i>	”	117	”
”	<i>Sven Adolf Hedlund</i>	”	117	”
”	<i>Johan Johansson i Bergsäng</i>	”	117	”
”	<i>Carl Aron Jönsson</i>	”	117	”
”	<i>Anders Andersson i Intagan</i>	”	116	”
och	” <i>Friherre Alfred Herman Fock</i>	”	115	”
”	” <i>Jöran Säuf</i>	”	115	”

Ledamöter i Banko-Utskottet:

Herr	<i>Ivar Lyttkens</i>	”	107	röster
”	<i>Ola Månsson</i>	”	107	”
”	<i>Carl Isak Bengtsson</i>	”	106	”
”	<i>Johan Niklas Biesert</i>	”	106	”
”	<i>Gunnar Eriksson</i>	”	106	”
”	<i>Lars Ersson</i>	”	106	”
och	” <i>Gustaf Jonsson</i>	”	106	”
”	” <i>Friherre Ivar Koskull</i>	”	106	”

Ledamöter i Lag-Utskottet:

Herr	<i>Anders Persson</i>	med	113	röster
”	<i>Henrik Adolf Widmark</i>	”	113	”
”	<i>Anders Victor Åbergsson</i>	”	113	”
”	<i>Eskilander Thomasson</i>	”	112	”
”	<i>Johannes Jonsson</i>	”	110	”
”	<i>Magnus Jonson</i>	”	110	”
”	<i>Joseph Smedberg</i>	”	110	”
och	<i>Victor Nils Ekenman</i>	”	109	”

Suppleanter i Konstitutions-Utskottet:

Herr	<i>Anders Svensson i Lösen</i>	med	91	röster
”	<i>August Börjesson</i>	”	86	”
”	<i>Nils Johan Boström</i>	”	85	”
”	<i>Sven Andersson</i>	”	85	”
”	<i>Christen Assarsson</i>	”	85	”
”	<i>Johan Fredrik Carlsson</i>	”	85	”
”	<i>Erik Westin</i>	”	84	”
”	<i>Arvid Jönsson</i>	”	84	”
”	<i>John Örwall</i>	”	84	”
och	<i>Carl Gustaf Otterborg</i>	”	80	”

Suppleanter i Stats-Utskottet:

Herr	<i>Grefve Alfred Piper</i>	med	92	röster
”	<i>Per Anton Hellgrén</i>	”	79	”
”	<i>Carl Magni</i>	”	74	”
”	<i>Jonas Jonasson i Gullaboås</i>	”	74	”
”	<i>Per Nilsson</i>	”	73	”
”	<i>August Peterson</i>	”	72	”
”	<i>Olof Jonsson</i>	”	70	”
”	<i>Carl Julius Ödman</i>	”	70	”
”	<i>Nils Nilsson i Ståfvie</i>	”	70	”
”	<i>Anders Andersson i Smedbyn</i>	”	70	”
”	<i>Sven Magnusson</i>	”	69	”
och	<i>Axel Vilhelm Wigardt</i>	”	68	”

Suppleanter i Bevillnings-Utskottet:

Herr	<i>Lars Peter Andersson</i>	med	89	röster
”	<i>Pehr Pehrsson i Törneryd</i>	”	84	”
”	<i>Nils Nilsson i Espinge</i>	”	83	”
”	<i>Pehr Hübinette</i>	”	80	”
”	<i>Per Westman</i>	”	79	”
”	<i>Pehr Larsson</i>	”	79	”
”	<i>Anders Svenson i Edum</i>	”	76	”

Herr	<i>Isaac Asklöf</i>	... ..	med	75	röster
	„ <i>Henrik Halldin</i>	... ..	„	73	„
och	„ <i>Jonas Peter Nilsson</i>	... ..	„	70	„

Suppleanter i Banko-Utskottet:

Herr	<i>Olof Andersson i Lyckorna</i>	... ..	med	74	röster
	„ <i>Anders Bengtsson</i>	... ..	„	71	„
	„ <i>Hans Johnsson</i>	... ..	„	69	„
	„ <i>Johan August Sjö</i>	... ..	„	67	„
	„ <i>Jan Gustaf Janson</i>	... ..	„	66	„
	„ <i>Carl Mejenqvist</i>	... ..	„	65	„
	„ <i>Lars Johan Larsson</i>	... ..	„	65	„
och	„ <i>Johannes Andersson i Knarreвик</i>	... ..	„	63	„

Suppleanter i Lag-Utskottet:

Herr	<i>Jonas Jonasson i Rasselbygd</i>	... ..	med	50	röster
	„ <i>Jakob Magnus Svensson</i>	... ..	„	50	„
	„ <i>Bälter Sven Ersson</i>	... ..	„	48	„
	„ <i>August Wilhelm Westerdal</i>	... ..	„	47	„
	„ <i>Adolf Fredrik Petersson</i>	... ..	„	47	„
	„ <i>Sven Håkansson</i>	... ..	„	47	„
	„ <i>Gustaf Carlsson</i>	... ..	„	43	„
och	„ <i>Lars Börjesson</i>	... ..	„	42	„

Mellan de ledamöter, hvilka till suppleantplatser erhållit enahanda antal röster, anställes lottningar för bestämmande af den ordning, hvori samma ledamöter borde såsom suppleanter ingå; och utföllo dessa lottningar med den ordningsföljd härofvän angifvits.

§ 3.

Herr *A. W. Wigardt* anmälde följande motioner, nemligen:

N:o 1, om ändring i gällande Tryckfrihetsförordnings bestämmelser rörande rätt att å landsbygden idka boktryckeri; och

N:o 2, med förslag till ändring i gällande stadganden om skyldighet att deltaga i kostnaden för byggande och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 2 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Tisdagen den 25 Januari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17 och 18 innevarande månad.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarne två så lydande protokoll:

Protokoll, hållet inför Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet den 24 Januari 1881.

Professoren m. m. Friherre Adolf Erik Nordenskiöld hade aflemnat fullmakt, utvisande att han vid riksdagsmannaval, som den 12 sistlidne November hållits i Stockholms stad, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 Januari 1882; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, utan att desse emot fullmakten framställt någon anmärkning, beslöts att densamma skulle till Professoren Friherre Nordenskiöld återställas; hvarjemte protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle Andra Kammaren meddelas.

In fidem.

L. Annerstedt.

Protokoll, hållet inför Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet den 24 Januari 1881.

Häradshöfdingen m. m. Gustaf Ulrik Bergmanson hade aflemnat fullmakt utvisande, att han vid riksdagsmannaval, som den 23 sistlidne November hållits i Sundsvalls stad, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 Januari 1882; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, utan att desse emot fullmakten framställt någon anmärkning, beslöts att densamma skulle till Häradshöfdingen Bergmanson återställas; hvarjemte protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle Andra Kammaren meddelas.

In fidem

L. Annerstedt.

I sammanhang härmed tillkännagaf Herr Talmannen, det såväl Friherre Nordenskiöld som Herr Bergmanson denna dag intagit sina platser bland Kammarens ledamöter.

§ 3.

Föredrogs Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Statsverkets tillstånd och behof; och afgåfvos nu, i anledning af denna proposition, följande yttranden:

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*

Herr Dickson: Jag ber att med anledning af den föreliggande Kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof för år 1882 få göra en helt liten anmärkning. Denna anmärkning gäller egentligen den af Hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Finansdepartementet afgifna s. k. finansplanen. Uti denna finnes nemligen upptaget ett förslag derom, att den till bestridande af statsverkets utgifter af de två senaste Riksdagarne beviljade tilläggsbevillningen skulle äskas att utgå jemväl för år 1882, och att detta belopp skulle hufvudsakligen användas till förstärkande af statsverkets grundfond, eller, med andra ord, till minskande af de behof af kassaförstärkning från Riksgäldskontoret, som för statskontoret för närvarande förefinnas. För staten, som har en ganska betydlig rörelse — både stora inkomster och stora utgifter — är det nemligen alldeles nödvändigt att hafva ett förlagskapital; ty en ganska stor del af statens inkomster inflyta icke förr än under första hälften af året efter det, för hvilket de äro beräknade och beviljade. Detta förklarar nödvändigheten för statsverket att hafva ett förlagskapital, och man kan i allmänhet icke antaga, att detta kan beräknas till mindre än omkring 25 procent af utgifterna. För förlagskapitalet måste staten nödvändigt betala en ränta, likasom hvarje enskild affärsman, hvilken för sin rörelsens bedrifvande har behof af förlagskapital och för detta ändamål antingen sjelf tillskjutit penningar eller ock upplånat sådana. I senare fallet måste han betala en ränta och i förra fallet måste han i sina räkenskaper godtskrifva sig för räntans belopp. På samma sätt med staten. Har statsverket fått en grundfond, som, för att vara tillräcklig för behofvet, jag anser böra uppgå till 20 millioner kronor, så måste landets invånare därför vidkännas en ränteförlust, antingen dessa medel ligga räntelösa i Statskontoret eller användas i rörelsen. Nu vidkännes staten också en ränteförlust af 500,000 à 600,000 kronor å de penningar, som Riksgäldskontoret upplånat för att betäcka dess förskott till bestridande af Statskontorets behof. Det är således alldeles likgiltigt, om staten sjelf eger detta förlagskapital eller Riksgäldskontoret upplånar de erforderliga medlen, ty ränta får staten i allt fall vidkännas. Jag medger dock gerna, att det är en stor fördel att uppbringa Statskontorets grundfond till ett så stort belopp, att några förskott från Riksgäldskontoret icke vidare erfordras. Hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Finansdepartementet har också insett detta och han har ansett, att ett ökande af statsverkets grundfond lämpligast bör ske successive under en följd

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*
(Forts.)

af år. Jag gillar detta fullkomligt och jag biträder äfven Hans Excellens' åsigt, då han föreslår att dertill böra användas dels besparingar å föregående statsregleringar, dels ock öfverskott å statsverkets inkomster för löpande året. Deremot förefaller det mig icke riktigt egentligt, att till förstärkande af Statskontorets grundfond landets invånare skola underkastas en särskild beskattning, som för ett par år sedan åtogs för bestridande af tillfälliga, oundgängliga utgifter. Jag betviflar ingalunda landets villighet att, der oundgängliga behov förefinnas, äfven åtaga sig ökade skatter. Men jag för min del anser det icke vara fullt riktigt och lämpligt att för förstärkande af grundfonden, som icke kan anses såsom ett verkligt oundgängligt behov, landets invånare skola påkallas att utgöra en särskild beskattning. Dessutom veta vi icke huruvida, då den Kongl. propositionen undergår behandling i Stats-Utskottet och Kamrarne, några förändringar deri komma att vidtagas eller huruvida, då statsregleringen vid riksdagens slut uppgöres, behov af en ökad bevillning till fyllande af statsverkets utgifter kan komma att uppstå. Vid genomseendet i korthet af den Kongl. propositionen, som jag måste erkänna vara på ett berömvärdt sätt uppsteld för att få, så att säga, debet och kredit att gå ihop, har det förefallit mig, att under några hufvudtitlar förefinnas utgifter, som regeringen och äfven Riksdagen erkänt såsom oundgängliga, men hvilka i åtskilliga fall blifvit, såsom jag tycker, antingen helt och hållet undanskjutna eller öfver höfvan nedprutade. Detta gör att utgifterna under år 1882 visa sig fördelaktiga och gå ihop med inkomsterna. Men följderna blir, att under åren 1883, 1884 och 1885 behöfven komma åter med ökad styrka och förökade anspråk. Jag tror därför, att, om vid uppgörande af budgeten för år 1882 det skulle finnas att några af de begärda anslagen böra ökas, jag skulle vara med om att åtaga mig eller ålägga landet en tilläggsbevillning. Men jag anser detta icke vara behöfligt eller lämpligt för ökande af grundfonden. Jag ber dessutom få antyda ett par omständigheter, som enligt min tanke gör detta mindre nödigt. Om vi, i öfverensstämmelse med hvad regeringen föreslagit, åtaga oss en tilläggsbevillning, som med något öfver en million kronor skall förstärka statsverkets grundfond, så kommer denna million dock icke Statskontoret tillgodo eller kan i någon mån användas till minskning af Statskontorets behov af förskott från Riksgäldskontoret förr än under år 1883. Dessutom kommer, enligt hvad Hans Excellens Herr Statsministern beräknat, ett öfverskott å statsregleringen för år 1880 att uppstå till belopp af 1,100,000 kronor. Detta belopp kommer redan under år 1881 statsverket effektivt till godo. Ty ehuru det icke är föreslaget, att denna summa skall användas till förstärkande af statsverkets grundfond, så kommer den utan tvifvel att hafva denna verkan, derigenom att den med samma belopp minskar Statskontorets behov af förskott från Riksgäldskontoret. Det är på sådan grund som denna till 1882 års statsreglering nu ej ifrågasatta million enligt min tanke redan under innevarande år kommer statsverket till godo.

En annan sak är, huruvida detta sätt att genom förskott från Riksgäldskontoret fylla statsverkets behov må anses såsom rätt lämp-

ligt. Riksgäldskontoret får sjelf upplåna dessa medel och detta, enligt Riksdagens beslut, mot faststæld ränta samt på bestämd, kortare tid. Nu vill det synas mig, att statsverket skulle kunna göra räntebesparingar på sitt behof af förlag, om Riksdagen, i stället för att anvisa detta förlag att utgå från Riksgäldskontoret, låte Statskontoret öppna ett kreditiv i Riksbanken, med skyldighet att derå insätta alla sina öfverskott och alla de medel, som icke vore oundgängligen erforderliga för Kontorets löpande utgifter. På detta sätt skulle Statskontoret icke behöfva hafva ett enda öre liggande räntelöst. Som det nu är, har Statskontoret folioräkning med Riksbanken och insätter der sina medel för mötande af kommande behof. Men för dessa insättningar åtnjuter Statskontoret ingen ränta. Skulle det deremot hafva ett kreditiv i Riksbanken, så uppstode ingen sådan ränteförlust: statsverket komme icke att betala annan ränta än å det bestämda belopp, hvarmed Riksbanken eller Riksgäldskontoret behöfde lemna förskott.

Det är endast dessa anmärkningar jag haft att göra mot den Kongl. propositionen eller, rättare sagdt, mot i fråga varande deri framställda förslag; och anhåller jag, att detta mitt anförande måtte få åtfölja den Kongl. propositionen vid dess remiss till Stats-Utskottet.

Herr C. A. Larsson: Ja, det var att vänta, att klagomål skulle få höras öfver att denna tilläggsbevilning ännu står qvar. Men jag ber då att få fråga den siste ärade talaren: hvad är det som gjort att vi under de senaste åren behöft denna tilläggsbevilning? Jo, det veta nog herrarne, som voterat för de stora löneförhöjningarne och derigenom satt Statskontoret i förlägenhet och nödgat detsamma att söka hjälp hos ett annat statens verk, nemligen Riksgäldskontoret. Men detta embetsverk måste sedermera sjelf upptaga lån, i thy att de medel, som detsamma försträckt Statskontoret, varit påräknade för helt andra ändamål än löneförhöjningar. Om vi nu besinna, att Riksgäldskontoret sjelf måste betala så väl det till Statskontoret redan lemnade förskott för utsläppta obligationslånet å 9 millioner kronor, som äfven antagligen de 4 millioner, som i statsverkspropositionen nu ifrågasättas, så må det väl icke kunna anses annat än som en åtgärd af klokhet och förutseende, att i tid söka bereda utväg för återgåldande så småningom af den sålunda åsamkade skulden, utan att derför behöfva göra nya lån.

Som herrarne påminna sig, upptogs enligt Riksdagens af år 1878 beslut ett lån på 18 millioner kronor för att dermed konvertera äldre lån. Men huru mycket af denna summa användes väl för det afsedda ändamålet? Jo, 1,300,000 kronor; resten strök för att betala de höjda lönerna. Då gjordes ingen anmärkning mot den föreslagna tilläggsbevilningen.

Att nu betala denna skuld på en gång och för ändamålet höja bevilningen, det blefve enligt min mening alltför hårdt och känbart. Att åter Statskontoret skulle hjälpas ur förlägenheten medelst ett kreditiv på Riksbanken är ett förslag, som jag icke kan gilla, ty dels veta vi af erfarenhet, huru dyra dylika kreditivpenningar äro, och dels finner jag detta vigilanssystem, statens egna verk sinsemellan, högst olämpligt.

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*
(Forts).

Det gläder mig att höra den siste ärade talaren så varmt förordas, att reserverade medel måtte användas till förstärkande af statsverkets grundfond. Hade han och Kammaren gått in på hvad jag i detta ämne och just i sådant syfte föreslagit vid ett par föregående särskilda riksdagar, så skulle vi verkligen hafva kunnat använda de upplånta 18 millionerna till jernvägslänens konvertering, i stället för att nu deraf endast ett mindre belopp af 1,300,000 kronor kunnat disponeras för det egentliga ändamålet. Då herrarne sjelfva genomdrifvit de stora utgifterna, som satt Statskontoret i förlägenhet, torde det ligga i herrarnes eget intresse att i någon mån också bidra till återbetalande af dessa medel.

Jag vill påstå, att det icke är gentlemanligt att nu säga nej till en dylik utgift, som man kanske i stället vill lägga på den fattigare befolkningen genom förhöjandet af tullsatser på lifsförnödenheter eller genom att öka beskattningen på bränvinet. För min del kan jag icke inse något skäl att låta de fattigare klasserna betala dessa 19 millioner, utan dertill måsten äfven I, mine herrar, hjälpa till, och jag ber därför Doktor Dickson icke alltför strängt hålla på sin nu uttalade åsigt. För egen del skulle jag önska, att vi kunde spara in ännu några millioner på statsregleringen, så att man kunde något fortare göra Statskontoret qvitt sin skuld till Riksgäldskontoret.

Herr Jöns Rundbäck: Det är ett förhållande, som utbildat sig till sedvana att vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition åtgående statsverkets tillstånd och behof representanterne uttala de intryck de erfarit vid studerandet af detta digra opus. Detta förfarande anser jag för min del vara ganska klokt och ändamålsenligt, ehuru jag dock icke vill tillmäta det den betydelse och den vikt vissa personer dervid velat fästa, nemligen att en dylik diskussion här skulle i någon mån motsvara de adressdebatter som i vissa representativa församlingar i stater med parlamentariskt styrelsesätt, vid kammarsessionernas början merendels förekomma, då man uttalar sig öfver budgeten och regeringspolitiken i allmänhet. Hvarför icke remissdebatten hos oss kan få samma vikt och betydelse, torde härleda sig deraf, att man hos oss vid remissen af statsverkspropositionen mindre vänder sig till regeringen än till Stats-Utskottet, der alla dessa millioner sedermera skola skiras och dryftas. Från den sidan sedt har jag dock hört sägas, att alla yttranden vid remissdebatten skulle vara öfverflödiga och icke tjena mycket till, enär det värda Stats-Utskottet ändå icke lär underlåta att uppmärksamma hvad uppmärksammas bör. Detta medgifver jag gerna, och erfarenheten skall utan tvifvel i regeln gifva de personer rätt, som hysa en sådan åsigt; men det kan ju hända, att, om uppmärksamheten ej särskildt fästs derå, vid det tränga och ansträngande arbete, som åligger Stats-Utskottet vid denna omfattande detaljgranskning, någon sak af större eller mindre vikt, som likväl förtjent att komma under granskning och skärskådande, eljest blifvit glömd eller förbigången.

För öfrigt tror jag att ett uttalande vid detta tillfälle är nödvändigt, särdeles för de utom Riksdagen stående, äfvensom för perso-

ner i min ställning, hvilka icke ega de insigter och den skarpblick, att de genast kunna genomtränga och sätta sig fullständigt in i alla detaljer af detta omfattande arbete och som för den skull önska, att i vissa angifna hänseenden Stats-Utskottet måtte vid ärendets återkomst låta de framställda förslagen beledsagas af en klarare och mera fullständig motivering. Orsaken till mitt uppträdande har också varit att jag funnit ett och annat i Kongl. Maj:ts proposition dunkelt och otydligt.

Jag ber dock att herrarne icke måtte förstå detta så som om den Kongl. propositionen i och för sig skulle vara dunkel, utan detta uttryck gäller naturligtvis endast min oförmåga att bedöma alla deri förekommande märkvärdigheter.

Jag medgifver det oaktadt gerna, att Kongl. Maj:t i år uppställt sin proposition angående statsverkets tillstånd och behof särdeles enkelt och redigt, och dertill vill jag med tacksamhet erkänna, att anspråken och krafven på skatter af folket reducerats så, att propositionen i detta hänseende har företrädare framför de flesta af sina föregångare.

De framställningar jag nu ärnar göra komma också icke att innehålla några anmärkningar utan endast blygsamma och vördsamma förfrågningar och skall jag dervid följa samma ordning som Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen iakttagit.

Jag anhåller att få börja med inkomsträkningen och möter der genast vid första stycket en fatal upplysning, som dock icke var oväntad. Vi erhöllo nemligen redan i fjor uti Stats-Utskottets memorial N:o 58 uppgift derom, att den vid 1879 års riksdag såsom behållning från föregående statsregleringar i riksstaten uppförda tillgång, som der beräknats uppgå till 5,800,000 kronor, i sjelfva verket endast utgjorde 2,157,224 kronor och 59 öre, hvadan således i detta hänseende förefans i stället för en tillgång en brist af i rundt tal mera än 3,600,000 kronor. Med anledning af detta förhållande ber jag att särskildt få lägga Stats-Utskottet på hjertat att, när det beräknar statsverkets inkomster, bland dem icke upptaga sådana tillgångar som man ännu icke fått in, enär, såsom jag har visat, dylika beräkningar lätt kunna slå fel på millioner och komma åstad stort bryderi. Enligt min uppfattning böra derföre öfverskotten icke tagas med i beräkningen, förrän de finnas de facto i kassan. Annars bedrager man sig, hvilket också redan förut händt vid flera tillfällen. Man har gång efter annan beräknat för stora behållningar, hvilket visar sig deraf att, om man går till de förut åberopade beräkningar Stats-Utskottet gjort, så får man se att dessa brister, som nu finnas, uppgå till flera millioner. Att sålunda beräkna tillgångar, som man i sjelfva verket icke har inne eller till siffran bestämdt känner, är felaktigt och vi hafva redan sett, huru detta slog ut senast vid 1879 års riksdag. Väntade besparingar borde väl uppgå till de belopp, hvartill de upptagits, om man uppställer beräkningarne, men såsom vi sett är detta en högligen vanskligh sak, och det är för den skull enligt mitt förmenande tids nog att taga dessa belopp med i beräkningen, när man har medlen i hand om och då använda dem till fosterlandets bästa.

Men det är icke nog med att man genom inkomsternas för höga

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)*

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)

beräkande i stället för behållning fått brist; det är en annan felaktig grundsats, som tillämpats, nemligen att man allt för mycket nedsatt förslagsanslagens belopp. Äfven de, som eljest aldrig afslå eller nedsätta anslag, hafva låtit pruta med sig i detta afseende, emedan de veta mycket väl, att dessa anslag gå ut i alla fall. Af denna anledning och för att gudbevars för folk, som ej kunna skilja anslag och anslag åt, visa sin åhåga för sparsamhet, har man med en efterlåtenhet utan like medgifvit att dessa utgifter ej skulle synas så stora som de i verkligheten varit. År 1874 öfverskredos förslagsanslagen redan med 6 millioner, år 1875 med $5\frac{1}{2}$ millioner, år 1876 med $4\frac{1}{2}$ millioner, år 1877 med $4\frac{1}{2}$ millioner samt år 1878 med 3 millioner. Då man beräknar förslagsanslagen ständigt så mycket för lågt, så kan budgeten aldrig gå ihop, staten måste nödvändigt komma på balans och på balans äro vi också! Det visar sig ju af Stats-Utskottets förenämnda betänkande, att Statskontoret i November 1879 hade en skuld till Riksgäldskontoret på icke mindre än 16 och $\frac{1}{2}$ millioner, för hvilkas betäckande man gaf Riksgäldskontorets fullmäktige bemyndigande att upplåna erforderliga medel till betalning under 6 år. Detta gjorde man år 1879, men jag kan icke se, hvarken af den Kongl. Propositionen eller af Riksgäldsfullmäktiges eller revisorernes berättelse att någon del af upptagna obligationslånet ännu är infriadt, men väl finner man i föreliggande statshandling, att Statskontoret, efter att först hafva återgäldat 3,500,000 kronor, sedermera behöft en ytterligare försträckning på 1,500,000 under år 1880, så att dess skuld till Riksgäldskontoret nu utgör 14,500,000 kronor. Härjemte bebådas en ytterligare emission af obligationer till belopp af 4 millioner kronor.

Nu säger man, att detta har sin orsak deri, att Statskontoret till en stor del icke får in sina inkomster under det år de tillhöra, utan först följande år. I fjor visade man till och med, att Statskontoret vid 1879 års slut hade utestående omkring 17,000,000 kronor i landtränterierna med flera ställen, och att Statskontoret följaktligen och intilldess dessa inkomster inflöto behöfde penningar till motsvarande belopp. Nu skulle man väl kunna tro, att när Statskontoret fått in sina 17 millioner, det skulle hafva betalt Riksgäldskontoret så att, om Statskontoret vid nyåret 1880 hade å ena sidan fordringar till belopp af 17 millioner, och å andra skuld till Riksgäldskontoret i det närmaste motsvarande samma belopp, borde dessa 17 millioner fordringar hafva ingått under första halfåret af år 1880, så att balansen dermed skulle kunna betäckas och allt vara klart den 1 Juli samma år; men så har ingalunda skett.

I stället finner man nu att, när allt blir utredt, har Statskontoret ingenting att betäcka sin skuld med. Granneligen kan man derföre se, att affären skall gestalta sig så, att då budgeten skall regleras för år 1885 eller den riksdag, då våra efterträdare hafva sitt sista sammanträde under nästa riksdagsperiod, skola de stå inför en skuldsumma, som är vida större än den vi nu hafva. Detta sätt att uppgöra budgeten är felaktigt och måste rättas. På grund af de

skäl jag nu anført anser jag att den beräkning af inkomsterna för år 1879, som af Herr Statsministern och Chefen för Finansdepartementet blifvit föreslagen, och hvilken beräkning utvisar en behållning utöfver bristerna å förslagsanslagen af 563,000 kronor, är origtig och att den väntade behållningen bör totalt strykas ut, ty min öfvertygelse är, att ingen besparing kommer att uppstå, utan tvärtom brist. Men om jag stryker ut denna beräknade behållning, så får jag intet öfverskott, utan en brist af i rundt tal 290,000 kronor för att ej vidare tala om bristen i förslagsanslagen. Detta är dock en mycket vigtig omständighet, som är högst nödvändig att iakttaga och som nödgar oss att spara hvad vi kunna för att icke lemna ett sådant arf af skulder åt våra efterkommande.

Beträffande inkomsterna i öfrigt, så vill jag blott nämna, att jag tror, att beräkningen af inkomsterna af tullbevillingen för 1882 är temligen hög. Den är nemligen upptagen till 2,300,000 utöfver hvad den var beräknad till i fjor. Visserligen är det sant, att tullintraderna under det förflutna året betydligt öfverstigit beräkningen, men jag tror ändock icke, att samma skäl, som då föranledde en dylik stegring af tullinkomsterna, kunna sägas vara med sådan visshet nu för handen, att de berättigade till det antagandet, att dessa inkomster skola så mycket ökas äfven under det kommande året. Denna åsigt kan jag alltså icke gilla och fastän jag vet, att jag har mot mig auktoriteter, för hvilka jag måste böja mig, så hindrar detta mig dock icke att uttala min tanke. Jag vågar nemligen påstå, att någon egentlig förhöjning i tullinkomsterna icke afsågs med den vid sista riksdagen beslutade majstullen och inregistreringsafgiften å mjöl m. m, ehuru en sådan uppfattning synes delas af Landtbruks-akademiens förvaltningsutskott och Kommerskollegium, då de afgåfvo sina utlåtanden, emedan de trodde att Riksdagen fattade detta beslut i afsigt att få större statsinkomster. För min del tror jag dock, som sagdt är, alldeles icke att beslutet tillkom för att bereda statsverket inkomster, utan hufvudsakligen derföre att man ville hindra importen af majs och derigenom tvinga allmänheten till att bränna bränvin af svensk råvara. Jag antager alltså att det skall blifva ganska klena inkomster af dessa tullsatsar.

Hans Excellens har ansett, att bristerna å förslagsanslagen för 1880 icke kunna beräknas lägre än till det af honom här antagna belopp. För min del vill jag, med hänvisning till Stats-Utskotets förut åberopade utredning, säga, att dessa siffror äro beräknade alltför låga och att de helt visst komma att uppgå till två å tre gånger större belopp. Visserligen har Herr Finansministern icke upptagit detta öfverskott, 1,100,000, såsom en tillgång, men det oakadt tror jag icke, att inkomsterna och utgifterna komma att gå ihop, derest förslagsanslagen beräknas till hvad de verkliga uppgå till.

På grund af hvad jag nu anført, är jag öfvertygad om att först och främst dessa såsom ett öfverskott beräknade 269,903 kronor 40 öre måste strykas, och vidare att bristerna i förslagsanslagen måste beräknas betydligt större. Man skall finna detta, om man vid beräkningen följer samma grund, som vid bestämmandet af statsverkets in-

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*
(Forts.)

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*
(Forts.)

komster plägar följas inom Stats-Utskottet, nemligen förhållandena under de tre nästföregående åren. I stället för att påträffa några öfverskott, skall det tvärtom befinnas nödvändigt att hafva qvar tilläggsbevillningen, ja, att den till och med höjes till samma belopp som den allmänna bevillningen. Ty den sak, som jag nu påpekat, vågar jag påstå vara af kronisk natur och icke kunna hjälpas genom palliativer. Om man således vill att tilläggsbevillningen skall blifva permanent, så synes det vara rättvist att den erhåller samma natur som den allmänna bevillningen, så att man beräknar kommunalskatter och andra utgifter efter bevillningen i allmänhet och icke behöfver hafva tvänne olika beräkningsgrunder, som grundlagen icke heller känner till. De, som förut yrkat på den direkta beskattningen, kunna icke, efter mitt förmenande, annat än gilla detta mitt resonnement.

I fråga om de extra inkomsterna vill jag blott och bart tillägga, att jag hoppas, det Bevillnings-Utskottet denna riksdag föreslår borttagandet af tillverkningsafgiften på hvitbetssocker, på det att möjlighet beredes industrien med denna vara att erhålla någon blomstring. Denna afgift har aldrig varit rättvis och bör derföre, så fort sig göra låter, afskaffas.

Med dessa korta anmärkningar öfvergående från inkomsterna till utgifterna anhåller jag vördsamt att äfven rörande dessa senare få taga Kammarens uppmärksamhet något i anspråk. Jag skall dock försöka att fatta mig helt kort.

På andra hufvudtiteln finner jag ett anslag till genomförande af Södra Ängermanlands domsagas fördelning i trenne domsagor. Efter mitt förmenande berättigas icke en sådan fördelning utaf domsagens folkmängd eller utsträckning. Numera, sedan häradshöfdingelönerna blifvit reglerade, bör Riksdagen betänka sig, innan den går in på, att den ena domsagan efter den andra på detta sätt smulas sönder. Förut var det häradshöfdingarne sjelfve, som sökte förhindra sådant, emedan det stod i strid med deras intressen, men numera tillkommer det Riksdagen att tillse, att vi icke få alltför många domsagor. Man kan visserligen invända, att i denna domsaga förekomma vida mera rättgångsmål än i andra; men derpå kan svaras, att, om invånarne i någon domsaga äro så processlystna, de äfven må vidkännas besvärligheterna i motsvarande grad. Hvad nu den ifrågavarande domsagan särskildt beträffar, anser jag för min del att den icke behöfver delas i mera än två delar.

Ibland de extra anslagen på andra hufvudtiteln förekomma äfven arfvoden åt Krigshofrättens ordförande och trenne militäre ledamöter. Rörande denna sak behöfver jag icke yttra många ord. Den har förut blifvit tillräckligt diskuterad, och Stats-Utskottets nuvarande värde ordförande har flera gånger så tydligt och kraftigt uttalat sina betänkligheter i fråga om denna sak, att jag är förvissad om, att Stats-Utskottet under innevarande riksdag skall öfvergå på hans åsigt.

Beträffande tredje hufvudtiteln synes det mig att svenska statens bidrag till konsuls-kassan icke står i rimligt förhållande till den nytta staten drager af konsulsväsendet. Vi känna alla, att normmännen vilja vara likställda med svenskarne, och deröfver må man icke för-

undra sig, men då, såsom vi äfven veta, norska sjöfarten är större än den svenska och den förra följaktligen har större gagn af de för- enade rikenas konsulsväsende, så böra äfven norrmännen i proportion derefter bidraga till detsamma upprätthållande. Jag vågar derföre hoppas, att Utskottet föreslår aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrif- velse i syfte att erhålla rättelse i det af mig nu påpekade missför- hållande.

Öfvergår jag härefter till fjerde hufvudtiteln, så synes det mig som, då Marinregementet numera upphört att finnas, anslaget under denna hufvudtitel dertill kunde minskas eller alldeles borttagas; ty den mängd båtsmän, som finnes i Karlskrona, torde göra det obehöf- ligt att hålla någon annan dyrbar garnison derstädes. För öfrigt hoppas jag, beträffande de extra anslagen, att Utskottet nedprutar de betydliga anslag, som äro begärda för artilleriet. Vi veta nemligen, att den viktiga frågan om en ny försvarsorganisation är under utred- ning, och det kan då icke vara skäl att under afvaktan härfpå ned- lägga några större kostnader på vårt nuvarande försvarsväsende. Vore det icke bättre att nu söka så mycket som möjligt undvika nya ut- gifter och i stället sätta Statskontoret i stånd att betala sin skuld till Riksgäldskontoret, så att den åtminstone icke står qvar år 1885, då den nya försvarsorganisationen antages komma att träda i kraft, ty då behöfva vi nog till den alla tillgångar, som kunna upptäckas; det kommer erfarenheten snart att visa. Min mening är derföre, att vi nu böra gå varsamt till väga i detta hänseende.

Hvad jag här anmärkt i fråga om fjerde hufvudtiteln anser jag äfven ega sin tillämpning på anslagen under femte hufvudtiteln, och särskildt i fråga om hvad som begärts till byggande af ett nytt pansar- fartyg och dess bestyckning. Jag tror detta så mycket mera, som jag, ehuru jag genömläst såväl bilagan till den kongl. propositionen som vederbörande komités betänkaude om nya fartygscerter för flottan, icke lyckats komma till någon säker insigt om hvad ett fartyg sådant som det nu föreslagna, fullt färdigt kommer att kosta. Det torde väl ännu vara för tidigt att döma derom, men för min del är jag temligen viss, att det icke kommer att stanna vid hvad nu uppgifves. Jag an- ser derföre, att det vore klokast att låta tillsvidare anstå med den här saken. Vi hafva ju fått tillsatt äfven en sjöförsvarskomité, som har att utreda hela frågan; och min öfvertygelse är, att ett dyrt sjöför- svar och ett starkt landtöförsvar är mera än landet mäktar bära. Ett- dera måste vi måhända hafva; men att kosta på oss begge delarne, det går icke.

Hvad beträffar anslagen under sjetten hufvudtiteln, så förundrar det mig att frågan om Kommerskollegii vara eller icke vara ännu icke kan förekomma till afgörande. Man säger att det är den föreslagna nya patentlagen, som vållar att frågan ännu icke kunnat bringas till slut. Men om denna lag kommer att, i olikhet med den nuvarande, bestämma att vederbörande myndighet skall ingå i en verklig gransk- ning af den uppfinning hvarå patent begäres, så måste ju en dylik myndighet utgöras af tekniskt bildade personer och sålunda få en helt annan sammansättning än Kommerskollegium nu har. Är et

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*
(Forts.)

åter meningen, att det skall förblifva vid det gamla, så att meddelandet af patent endast består i utfärdandet af en vanlig embetsskrifvelse, då anser jag den saken icke vara af den vikt, att man därför bör år efter år uppskjuta denna frågas afgörande. Med detta vill jag emellertid ingalunda hafva sagt, att Kommerskollegium nödvändigt måste indragas eller att en sådan indragning ens vore nyttig; men jag anser, att man bör någon gång komma till klarhet om detta verks vara eller icke vara och icke låta det, så att säga, lefvande dö.

Under samma hufvudtitel möter oss äfven en begäran om anslag till ersättande af kostnaderna för de bekanta militärkommenderingarne till Sundsvall, hvilka kostnader synas mig väl dryga. Visserligen var denna arbetarnes demonstration allt annat än aktningsvärd, men den var dock af fredlig art, så att det borde väl icke hafva kostat staten så mycket att få den undertryckt.

I fråga om sjunde hufvudtiteln och anslagen derunder, så skulle det vara nöjsamt att från Stats-Utskottet få motse en utredning, när det pågående jordeboksarbetet kan antagas komma att afslutas; mig synes nemligen detta arbete komma att draga väl långt ut på tiden.

Rörande åttonde hufvudtiteln vill jag endast fästa mig vid anslaget rörande hospitalsvården. Det är väl stora summor som därför begäras. Visserligen är det sant, att det här rör en ömmande och god sak, men jag tror ändock att det kan vara skäl att äfven här vid lag se sig väl före och gå försigtigt till väga. Särskildt känner jag till, att i min hemort Serafimerordensgillet för uppförande af ett hospital inköpte ett litet hemman för 35,000 kronor, hvilket sedan befans för ändamålet olämpligt och i sjelfva verket icke kunde vara värdt mycket mera än 12,000 kronor; sedan köpte man ett annat, som var ännu sämre, men då måste man ändock bygga der. Så går det understundom till, och på detta sätt bortslösas stora summor som kunnat bättre användas.

Beträffande nionde hufvudtiteln, så skulle jag tro, att anslaget till civilstatens pensionsinrättning hädanefter icke behöfde utgå med lika stort belopp som hittills. Som herrarne af Statsrevisorernes berättelse kunnat se, så har direktionen för denna inrättning på sista tiden knappt kunnat använda mera än hälften af anslaget, och detta af den anledning att, i följd af den under de senare åren vidtagna reglering af tjänstemännens löner och pensioner, det blir allt mera och mera sällsynt, att några pensioner till tjänstemän behöfva utbetalas från civilstatens pensionsinrättning, och sålunda uppstå årligen stora besparingar, som öfverföras till civilstatens enke- och pupillkassa. Det har jag för min del icke heller någonting emot, då ju äfven detta är ett godt ändamål. Men då så nu är förhållandet, så tycker jag, att då vid hvarje riksdag pensioner begäras åt tjänstemäns enkor och barn, dessa, för erhållande af understöd, i stället borde hänvisas till civilstatens enke- och pupillkassa, som har så rikliga tillgångar.

Dessa äro i all korthet de anmärkingar jag ansett mig böra framställa vid detta tillfälle. Jag begär icke, att detta mitt yttrande måtte öfverlemnas till Stats-Utskottet; det kommer i allt fall att tryckas och

om då någon vill egna detsamma sin uppmärksamhet, så skall jag därför vara mer än tacksam.

Af den anledning, som i nästföljande § finnes omförmäld, afbröts nu öfverläggningen för att sedermera fortsättas.

§ 4.

Herr Statsrådet m. m. C. H. Lovén aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

*Aflemnade
af Kongl.
propositioner.*

1:o med förslag till förordning om tjuguarig häfd jemte andra dermed sammanhängande författningar;

2:o om antagande af en författning angående offentlighet vid underdomstolarne;

3:o angående sammanslagning af stamholländeri- och schäferifonderna till en fond;

4:o i fråga om bestämmelserna angående bildandet af reparationsfonden för Hjelmare kanal- och slussverk; och

5:o angående beviljande af anslag till fullbordande af Halmstad—Jönköpings jernvägsaktiebolags jernväg mellan Halmstad och Nässjö; äfvensom Kongl. Maj:ts skrivelser:

1:o i anledning af en vid sistförflutna riksdag beslutad lagförändring; samt

2:o angående förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som, enligt § 46 af Riksdagsordningen, tillkommer en ledamot af Statsrådet.

Herr Talmannen mottog berörda Kongl. propositioner och skrivelser under förklarande, att Kammaren skulle åt desamma egna grundlagsenlig behandling.

§ 5.

Fortsattes öfverläggningen rörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof; och lemnades dervid ordet, enligt förut skedd anteckning, till

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)*

Herr J. Anderson i Tenhult, som yttrade: Med exempel för ögonen från såväl denna som föregående riksdagar, att ledamöter inom denna Kammare vid remiss af den Kongl. propositionen till vederbörande Utskott, emot densamma framställt sina erinringar, ber äfven jag att få yttra några ord.

På sidan 3 i den Kongl. propositionen förekommer en inkomstpost under rubrik: "Hvitbetssockertillverkningsafgift" å 50,000 kronor. Jag känner ej, huru denna bevillningspost utgår, men antager, att den är en beskattning, som de få vidkännas, hvilka tillverka socker af svenska råännen. Jag kan ej gilla en dylik beskattning, då, enligt min åsigt, det skulle vara mera fördelaktigt för vårt land, om den svenska industrien medelst svenska råännen genom någon uppoffring från sta-

Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)

tens sida uppmuntrades, i stället för att, såsom här blifvit ifrågasatt, densamma skall genom en dylik beskattning hämmas. Om jag tänker mig, att landets sockerbehof utgör 70,000,000 à 75,000,000 skålpund — såsom det varit under de senare åren — representerande ett värde af cirka 30,000,000 kronor, och jag vidare tänker mig, att hälften af detta parti kunde beredas af svenska vitbetor, så skulle en summa af 15,000,000 kronor stanna kvar i vårt land.

Det har blifvit sagdt och kanske med rätta, att Sverige är ett kapitalfattigt land, så att den svenska industrien icke kan skötas och bedrifvas lika väl, som i andra länder. Men huru kan det väl vara annat, då svenskarne besluta sådana skatter, som hindra industriens utveckling medelst användande af svenska råämnen och föranleda till att råmaterialen måste från utlandet införskrifvas.

Jag har äfven lagt märke vid ett annat ställe i den Kongl. propositionen, nemligen vid pag. 19, der Kongl. Maj:t föreslagit till jernvägsbyggnader anslag å dels 500,000 och dels 2,500,000 kronor eller tillhopa 3,000,000 kronor. Jag tror ej att man bör hädanefter såsom hittills påskynda jernvägsbyggandet, utan gå mera sparsamt till väga. Jag vill vara med om att bevilja 1,500,000 kronor för hvardera af de närmaste åren med vilkor att dessa penningar anskaffas inom landet, och att räler och rullande materiel anskaffas från svenska verkstäder.

Jag har vidare bemärkt att å samma sida i den Kongl. propositionen förekomma dels 80,000 kronor, dels 100,000 kronor till vatten-aftappningar. Dessa summor anser jag åter vara allt för otillräckliga, utan borde desamma, om icke tredubblas, så åtminstone fördubblas. Om man aktgifver på de ofantliga kärr och mossar, som finnas i vårt land, finner man mer än väl, att de nu föreslagna summorna äro allt för otillräckliga för att torrlägga och fruktbar göra de fält, som nu äro nära nog obegagneliga för den svenska jordbrukaren.

Vidare har jag fäst min uppmärksamhet vid en utgift, som förekommer å pag. 14 i den Kongl. propositionen, hvarest äskas 650,000 kronor under nu varande statsregleringsperiod till påbörjande af en pansarhåt. I likhet med talaren näst före mig vill jag ej vara med om att bevilja detta anslag, ty derigenom skulle vi gifva på hand att för en enda båt utgifva 2,290,000 kronor. För min del gillar jag fallkomligt hvad nämnde talare i detta afseende anförde.

Vidare förekommer å sidan 22 i den Kongl. propositionen, att sjunde hufvudtitelns slutsumma i riksstaten för år 1881 å 12,930,000 kronor blifvit i 1882 års riksstat höjd till 13,060,000 kronor eller med 129,300 kronor. Hvertill allt hela det sålunda äskade beloppet skall användas kan icke af den Kongl. propositionen inhemtas; men går man tillbaka till Stats-Utskottets betänkande förra året angående denna hufvudtitel, så finner man att i förstnämnda slutsumma ingå 60,000 kronor, afsedda för de Kongl. teatrarne. Jag tror att dessa, lika väl som de enskilda teatrarne, kunna bära sig utan statsanslag; kan så ej ske, så må de gerna försvinna.

Slutligen har jag fäst uppmärksamhet vid några ställen inom nionde hufvudtiteln, der man ifrågasatt beviljande af statspensioner till

åtskilliga affidne tjenstemäns enkor. Jag gillar ej sådana förslag. Enligt min åsigt borde tjenstemännen kunna å sina nuvarande höga löner göra sådana besparingar, att dermed kunde beredas underhåll åt deras efterlevande enkor och barn. Särskildt har jag fäst mig vid innehållet under pag. 15 i bihanget, der en årlig pension af 2,000 kronor föreslås åt enka efter en affiden högt uppsatt person, hvilken i lifstiden uppbar stora inkomster, af hvilka han väl bort kunna af-sätta så mycket, att hans efterlemnade enka och oförsörjda barn icke behöft bedja staten om underhåll.

Jag kommer följaktligen att yrka afslag å såväl denna, som andra dylika framställningar.

Herr Casparsson: Då vi vid riksdagens början förnummo, att de oundgängliga anslagsbehofven kunde fyllas utan förhöjning i de nuvarande skattebidragen, så var detta för visso för alla Riksdagens ledamöter ett ljust och gladt budskap. Då jag sedermera emottog statsverkspropositionen och fann, huru dess förr så svällande former reducerats till sådana, som påminde om det nya representationsskicket mera menlösa ungdomsdagar, och då jag tillika såg den klarhet och öfversigtlighet i uppställningen, hvarmed Herr Statsministern inaugurerat sitt öfvertagande af Finansdepartementets portfölj, så var detta för mig en ytterligare anledning till belåtenhet; men då jag tog kändedom af propositionens innehåll, gick ett moln öfver den leende tafan, ty jag fann att, ehuru volymen minskats, likväl budgetens specifika vikt ökats med 2 millioner, och att för fyllande af de ökade anslagsbehofven äskades en tilläggsbevillning äfven för nästa år.

Den brist, som beräknats uppkomma derigenom att inkomsterna ej betäcka utgifterna, antages uppgå till 531,300 kronor. Men då summan icke är större, synes mig den föreslagna apparaten väl vidlyftig. Man begär för detta obetydliga behofs fyllande en tilläggsbevillning på 1,600,000 kronor i ändamål att deraf använda äfven en million till förstärkande af statsverkets grundfond. Men att förstärka grundfonden genom utdebitering i stället för genom uppkommande besparingar synes mig principiellt origtigt, för att icke säga något ännu starkare.

En dylik tilläggsbevillning har Riksdagen visserligen några gånger förut medgifvit, men, så vidt jag kan erinra mig, uttogs den blott ett år för hvarje gång. Vid 1867 års riksdag begärdes en tilläggsbevillning under namn af *vapens katt*. Det låg klang i det ordet, och därför mottogs förhöjningen utan knot af de skattskyldige. Vid 1871 års riksdag hade regeringen, för ordmandet af vår försvarsmateriel, föreslagit upptagandet af ett lån. Svenska folkets representanter svarade då, att hvad som behöfves för bevarandet af landets sjelfständighet betala vi kontant, och därför åtog man sig en tilläggsbevillning, men äfven den upphörde efter ett år. Skulle vi nu för 3:dje gången å rad besluta en sådan tilläggsbevillning i afsigt att dermed "förstärka statsverkets grundfond" komme allt våra kommittenter att ruska på hufvudet; åtminstone skulle så blifva förhållandet med mina, hvarföre jag för min del vill inlägga en gensaga emot denna åtgärd.

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)*

Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)

För att undgå tilläggsbevillningen kan man ju antingen försöka om ej inkomsterna kunna beräknas högre, eller ock reducera utgifterna. För min del tror jag båda vägarne vara möjliga. Jag ber då att först få betrakta inkomstberäkningen. Till en början har Hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Finansdepartementet fullt välbetänkt icke i beräkningen intagit det öfverskott, som för 1880 beräknats uppgå till 1,100,000. Denna metod, att bland statsverkets inkomster upptaga beräknade men ännu icke inflyttna öfverskott, vidtogs först vid 1876 års riksdag, och jag tror att vi till någon del hafva denna metod att tacka för den underbalans, hvarmed Statskontoret nu laborerar. Jag är derföre den ärade chefen för Finansdepartementet tacksam derför, att han icke nu intagit det för år 1880 beräknade öfverskottet i budgeten för nästkommande år, men att ett öfverskott kommer att uppstå är så mycket mera säkert, som jag finner att inkomstberäkningen i öfrigt är uppgjord med mycken försigtighet. En öfverskjutande inkomst för år 1880 kommer således att uppstå, med hvilken tillgång man sättes i tillfälle att med omkring en million förstärka grundfonden.

Bland de för år 1882 beräknade inkomsterna äro tullmedlen upptagna till 27 millioner. Under år 1880 uppgick denna inkomst till 27,630,000 kronor, och då nu de vid senaste riksdag beslutade registreringsafgifter och nya tullsatser beräknats inbringa 725,000 kronor, skulle alltså, om dessa registreringsafgifter och tullsatser jemväl för 1882 bibehölles och tullmedlen i öfrigt inflyta under 1882 i samma förhållande som under år 1880, inkomsten af tullarne uppgå till en summa af öfver 28 millioner. Det är naturligtvis vanskligt att på förhand beräkna tullinkomsternas storlek, och jag vågar icke heller i detta fall ens gissningsvis nämna någon siffra, men då Herr Finansministern upptagit dem till endast 27 millioner, är jag öfvertygad om att på denna inkomstitel kommer att uppstå ett icke obetydligt öfverskott.

Jernvägstrafikmedlen äro beräknade till 5 millioner. Under år 1880 lemnade jernvägstrafiken en inkomst af 6,200,000 kronor, och den nu beräknade summan af 5 millioner har man erhållit på det sätt, att man tagit de tre sista årens medelinkomster per kilometer och derefter beräknat totalinkomsten. Men nu är att märka, att i dessa tre år ingå de båda åren 1878 och 1879, som för trafiken varit de mest ofördelaktiga under de 10 à 12 senaste åren. Det är naturligt att, om man uppställer en medelberäkning, hvori ingå två dåliga år och ett medelgodt, man skall erhålla ett medeltal, understigande hvad man i verkligheten skäligen kan beräkna. Hvilken annan medelberäkning som helst lemnar också ett högre resultat. Tager jag de tio sista åren, visar sig en medelinkomst per kilometer af 3,458 kronor, hvilken på en beräknad längd af 1,954 kilometer lemnar en totalinkomst af 6,756,000 kronor. Tager jag åter de fem sista åren, lemna de en medelinkomst af 3,037 kronor pr kilometer, eller på 1,954 kilometer 5,900,000 kronor; de fyra sista åren visa en medelinkomst af 2,792 kronor pr kilometer, eller sammanlagdt nära $5\frac{1}{2}$ millioner och de två sista något öfver $5\frac{1}{2}$ millioner. Alltså är den

använda beräkningsgrunden den ogynsammaste och minst fördelaktiga man kan åstadkomma, och jag är fullkomligt öfvertygad om, att man utan fara kan beräkna dessa inkomster en half million högre. Dertill kommer, att Herr Finansministern icke ansett sig böra beräkna någon inkomst från de bandelar, som komma att under åren 1881 och 1882 öppnas. Jag erkänner, att, om jag med afseende å dessa bandelar delade dessa dystra aningar, jag skulle vara mycket tveksam att vidare utsträcka stambanebyggnaden i Norrland, men jag ser förhållandena i en något ljusare dager och tror, att banorna derstädes komma att lemna åtminstone någon inkomst utöfver driftkostnaden.

Den allmänna bevillningen har blifvit beräknad till 4 millioner. Den har dock i medeltal under de tre sista åren lemnat 4,241,000 kronor, och 1880 lemnade den ett öfverskott af omkring 200,000 kronor. År 1879 vidtogs emellertid, som vi veta, en på sina ställen ganska våldsam förhöjning i taxeringsvärdena, i det att dessa höjdes för jordbruksfastighet med 266 millioner och för annan fastighet med 85,900,000 eller tillsammans 352 millioner. Det är tydligt, att denna förhöjning måste medföra en ökning i inkomsten af allmänna bevillningen med omkring 120,000 om året. Att det oaktadt 1879 års bevillning, som inflöt 1880, icke lemnade större öfverskott, kom sig deraf, att den beskattningsbara inkomsten af kapital och arbete under samma år nedgick med omkring 17 millioner, hvarigenom således inkomsten af det förhöjda fastighetsvärdet neutraliserades. Detta var emellertid en naturlig följd af de tryckta konjunkturerna under år 1879 och jag anser det gifvet att, sedan bättre konjukturer inträddt, höjningen i fastighetsvärdet skall verka en förhöjning i allmänna bevillningen med minst 100,000 kronor, hvarigenom alltså, med beräkning af det öfverskott allmänna bevillningen hittills lemnat, med säkerhet kan antagas ett öfverskott å densamma för år 1882 af 300,000 kronor. Sammanlägger man härmed det af mig förut beräknade öfverskottet å trafikmedlen af 500,000 kronor, har man strax en summa, hvarmed man kan komma ifrån tilläggsbevillningen. Jag vill emellertid icke bestämdt förorda en sådan åtgärd, ty det är ju alltid bra att med en öferskjutande inkomst kunna förstärka statsverkets grundfond, men jag har dock velat anvisa den såsom en utväg för att komma ifrån tilläggsbevillningen.

Jag vill nu vidare tillse, om icke någon möjlighet finnes att nedsätta utgifterna. Jag medger, att statsverkspropositionen i allmänhet är uppgjord med mycket undseende för de skattdragande, men tror dock, att någon nedsättning ytterligare kunde ske. Jag vänder mig då till fjerde och femte hufvudtitlarna, hvarå finnas de största extra anslagen. Vid fjerde hufvudtiteln vill jag dock icke tillåta mig att yrka någon nedsättning, ty den är uppgjord med sådan försigtighet, att jag icke kan annat än lemna mitt erkännande åt den resignation, hvarmed departementschefen antagligen underordnat sina militära och personliga känslor under statsregleringens och de bristande tillgångarnes fordringar. Sålunda har för befästningsarbeten vid Karlsborg chefen för fortifikationen begärt 250,000 kronor. Departementschefen har nedsatt denna fordran till 150,000 kronor, under erkännande, att det

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)*

Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)

är i ekonomiskt hänseende ofördelaktigt att arbeta med ett så litet anslag. Generalfälttygmästaren har till anskaffande af ett tidsenligt fältartilleri begärt 450,000 kronor. Denna summa har blifvit nedsatt till 400,000 kronor; och det begärda anslaget 100,000 kronor för anskaffande af positionskanoner har nedsatts till 50,000 kronor. Jag tror således, att det icke är möjligt att gå längre i undfallenhet.

På femte hufvudtiteln förekommer deremot ett anslag af 2,290,000 kronor till byggande af pansarfartyg. Jag har ingen anmärkning att framställa mot certen, därför att jag icke begriper den saken och icke brukar göra anmärkningar mot det, jag icke begriper. Jag har icke heller någon anmärkning mot planen att bygga större sjögående fartyg. Vid 1876 års riksdag hade jag tillfälle att yttra mig just i den riktningen, och det glädde mig då att åt sjöförsvaret och flottan egnares större uppmärksamhet än förut på lång tid varit fallet; men hvad jag här vill anmärka, det är mot tiden för framläggande af denna anslagsfordran. Sedan år 1876 hafva i synnerhet under fjerdje hufvudtiteln uppdykt åtskilliga anslagsbehof, om hvilka man då icke hade någon föreställning, och under tiden hafva statsverkets inkomster väsentligen nedgått. Sålunda hafva vi på fjerdje hufvudtiteln under den närmaste framtiden följande utgifter, som icke längre kunna afvisas. Till fältartilleris anskaffande behöfvas nemligen 4,600,000 kronor. Af dessa äro anvisade 400,000 kronor; återstå således 4,200,000 kronor. Till Karlsborgs bestyckande äro beräknade 3,240,000 kronor. Häraf äro anvisade 100,000 kronor; återstå således 3,140,000 kronor. Till anskaffande af positionsartilleri äro begärda 696,150 kronor. Deraf äro anvisade 300,000 kronor; återstå således 396,150 kronor. För uppförande af barackbyggnader äro anslagne 800,000 kronor. Deraf äro anvisade 400,000 kronor; återstå således 400,000 kronor. Af det för anskaffande af projektiler behöfliga anslaget, 164,000 kronor, återstå 124,000 kronor. Häraf finner man, att för den närmaste framtiden återstår en summa nödvändiga extra anslag på fjerdje hufvudtiteln af 8,260,150 kronor; och under sådana förhållanden har hos mig uppstått den frågan: är det skäl att nu påbörja något nytt byggnadsarbete för flottans räkning? Vi bygga fästningar, men så långsamt, att, då de en gång väl blifva färdiga, de sannolikt äro otidsenliga eller obrukbara; de delar, som blifvit färdiga, hafva vi icke råd att bestycka, och då en del blifvit bestyckade, måste vi uppskjuta med anskaffandet af projektiler dertill. Det synes mig därför mindre välbetänkt att nu börja byggandet af $\frac{1}{4}$ pansarfartyg, på det man icke om oss må kunna säga, att vi blott derutinnan liknat de "gamle Karoliner", att vi "allt försökt, och ingenting fullkomnat".

Vidare förekommer på femte hufvudtiteln ett mycket oskyldigt anslag för omarbetning af krut. Jag önskar blott att krutet hos Stats-Utskottet icke må blifva så omarbetadt, att det saknar nödig kraft att framdrifva de projektiler, som kunna göra hela tilläggsbevillningen öfverflödig.

Då jag väl känner, att, sedan Stats-Utskottet en gång uttalat sitt: "sic volo, sic jubeo", vidare yrkanden äro utan verkan, har jag

velat nu framställa de anmärkningar mot den Kongl. propositionen, hvartill den synt mig gifva anledning.

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)*

Grefve Sparre: Äfven jag kan icke undgå att begynna med tillkännagifvandet, att den Kongl. propositionen på mig gjort intryck dels af ett i form fulländadt arbete och dels af en stor sparsamhet. Jag vill således icke ingå i några detaljerade yttranden med afseende derpå, att Stats-Utskottet skulle ytterligare öka denna sparsamhet; öfvertygad som jag är, att Utskottet själfmant skall iakttaga detta, äfvensom att en sådan framställning från min sida skulle vara alldeles utan verkan. Det är endast i en enda fråga jag anser det vara lämpligt, att Riksdagen uttalar sin åsigt, icke därför att jag vill göra någon anmärkning mot regeringen med afseende på dess framställning deri, utan därför att jag anser det vara tid på, att Riksdagen öfverlägger i detta ämne, nemligen i afseende på jernvägarne eller hufvudsakligen stambanorna.

Det torde för Eder, mine Herrar, vara bekant, att jag är en ifrig vän af jernvägsbyggnader; ja, jag går så långt, att jag hyser den öfvertygelsen, att i ett land som vårt, med dess stora distanser, icke är möjligt att gå framåt utan att kommunikationsmedlen i väsentlig mån förbättras. Det är också uppenbart, att under de 20 år, som förgått sedan vi började bygga jernvägar, hafva dessa mäktigt höjt vår industri, och vårt näringslif har gått betydligt framåt. Men just därför att behovet af jernvägar i vårt land är så stort, böra vi ordna deras byggande på lämpligaste sätt. Vi må icke heller föreställa oss, att vi, såsom en och annan talare yttrat, nu kunna stanna, ty behovet växer oupphörligt, och den tid kommer, då man önskar att se jernvägar utförda i landet nära nog lika vidsträckt, som man förr i världen såg landsvägar byggas. Just därför, säger jag, att behovet är så stort, måste man i vårt vidsträckta och fattiga land tänka på alla möjliga utvägar för att tillfredsställa detta behof, och man måste gå till väga med största försigtighet vid anläggandet af dessa jernvägar, så att man icke genom att nedlägga för mycket penningar på ett håll omöjliggör anläggandet af jernvägar på ett annat.

Jag skall nu bedja att få yttra några ord om stambanor i allmänhet. Herrarne påminna sig säkerligen litet hvar, att, när fråga först uppstod om anläggande af jernvägar, man ansåg det omöjligt för enskilde att bygga dessa jernvägar och tänkte, att de vore af så stor nytta för staten, att den väl borde bära byggnadskostnaden för dessa vigtiga kommunikationsmedel. Det var då blott fråga om en eller två stambanor, till hvilka grenbanor från alla sidor sedermera skulle sluta sig. Det gick raskt undan på den en gång beträdda banan, och resultatet af dessa anläggningar visar sig i Kongl. Maj:ts proposition, der det omtalas, att räntor och annuiteter på vår skuld för byggande af stambanor uppgå till 10,863,200 kronor. 10,863,200 kronor är det som vi årligen utbetala i räntor för stambanorna, ty de 2,405,403 kronor, som utbetalas i räntor för lån, lemnade till privata banor, dem återbekomma vi. Jag känner nemligen icke något fall, då de privata banorna underlåtit att betala sina räntor. Det har väl kun-

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)

nat hända, att inbetalningen blifvit fördröjd, men räntorna hafva förr eller senare influtit. Från ofvannämnda 10,863,000 kronor måste vi nu draga den inkomst, stambanorna lemna, hvilken, enligt hvad jernvägsstyrelsens berättelse för 1879 utvisar, uppgår till 4,400,000 kronor — hvilket belopp för år 1880 torde vara något större — men jag håller mig till trafikstyrelsens berättelse för år 1879 för att icke begå något misstag. Då dessa 4,400,000 kronor således afgå från 10,863,000 kronor, utgör det kontanta belopp, som vi redan årligen betala för våra stambanor, 6,463,000 kronor. Härtill kommer, att, enligt Kongl. Maj:ts proposition, för innevarande år skulle användas ytterligare 6,000,000 kronor för att komma till Bräcke och år 1882 500,000 kronor, hvarjemte ytterligare begärts 500,000 kronor. Lågg räntan på dessa 7,000,000 kronor till de 6,400,000 kronor vi förut hade, blifver det nära 7,000,000 kronor, som vi årligen skola betala för stambanorna. I motsats till den siste ärade talaren vågar jag icke hoppas, att inkomsterna från de norrländska banorna skola blifva så stora. I trafikstyrelsens berättelse visas i detta afseende ett *minus* för jernvägen mellan Bollnäs och Storvik för år 1879, och jag befarrar, att förhållandena icke skola gestalta sig bättre under kommande tider. Ju längre man kommer upp i de föga bebodda trakter, hvarigenom de norrländska jernvägarne redan nu sträcka sig, desto mindre afkastning skola naturligen jernvägarne gifva. När det nu är fråga om icke allenast att fortsätta att draga stambanan längre åt norr utan äfven att bygga en stambana i en annan del af riket, och man således vill fortsätta med stambanesystemet, icke endast uppåt Norrland — till en början till Sollefteå och sedan kanske till Haparanda — utan derjemte vill börja bygga nya stambanor i södra delarne af riket, fruktar jag, att man slutligen kommer att digna under bördan. Jag är sannerligen icke rädd för företag, som i någon mån återbära utgifterna, men min erfarenhet af stambanorna är, att de illa återgälda de kapital, som på dem nedlagts. Vi se ju att af den till öfver 14,000,000 kronor uppgående inkomsten af dem trafikutgifterna gå till 9,600,000 kronor, så att hela behållningen endast blifver 4,400,000 kronor. Jag tror således, att det är af högsta vigt, att representationen betänker sig väl, innan den betlutar ett fortsatt bygande af stambanor.

Härtill kommer, att det, enligt mitt förmenande, är ytterst viktigt, att de orter, genom hvilka jernvägen kommer att gå, i någon mån bidraga till kostnaden för densamma. Får jag blott begära, att en annan skall bygga gratis åt sig, så finnes ingen gräns för mina pretentioner. Om jag deremot i någon mån bidrager till kostnaden, så visar jag derigenom, att det förefinnes ett så starkt behof, att jag för detsammas tillfredsställande är färdig att göra uppoffringar. Något misstag i afseende på banans rigtning bör då icke heller kunna ske, hvilket eljest, såsom jag i det följande skall söka visa, så lätt kan inträffa. Emellertid tror jag, att det vore Riksdagens pligt att tillkännagifva, att den åtminstone till en början vill stanna med stambanorna vid tvärbanan. Må herrar norrländingar icke föreställa sig, att jag med detta afser att förhindra jernvägens fortsättning genom

Norrland. Tvärtom, jag vill befordra densamma, men endast under vilkor att de särskilda orterna i någon mån bidraga till kostnaden. Jemtland har i detta fall gifvit ett exempel, som förtjenar efterföljd, i det att denna provins lemnat en million till den genom densamma gående tvärbanan.

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)*

Men stambanesystemet är oss i allt fall för dyrt. Jag tror, att staten frikostigt bör understödja de enskilda jernvägsföretagen i Norrland — ty denna provins bör lika litet som den öfriga riket sakna ifrågavarande viktiga kommunikationsmedel — men endast med vilkor, att norrländingarne sjelfva därför göra några uppoffringar.

Om vi nu se till hvad våra stambanor kosta i anläggning, så finna vi af jernvägstrafikstyrelsens berättelse för i år, att denna kostnad uppgår till 1,039,326 kronor per banmil; men om jag dividerar summan af alla de utgifter, som dessa banor kostat staten, eller 216,356,229 kronor, med antalet mil, som är 181, får jag ett helt annat resultat. Hvarje banmil skulle då kosta omkring 1,191,000 kronor. Men vi skola hålla oss till den summa, som finnes upptagen i jernvägstrafikstyrelsens berättelse, ehuru den är för lågt beräknad. De enskilda banorna kosta deremot i allmänhet endast 500,000 å 600,000 kronor milen; jag talar då icke om de smalspåriga, som kunna byggas för 300,000 kronor per mil. Så till exempel är anläggningskostnaden för Malmö—Ystad-banan, bredspårig, 575,000 kronor, för Hudiksvall—Sundsvall—Torpschammar-banan 691,000 kronor, för Vexjö—Alfvestad-banan 447,000 kronor, för Karlskrona—Vexjö-banan 455,000 kronor, för Uddevalla—Venersborg-banan 550,000 kronor, för Upsala—Gefle-banan 648,000 kronor, för Sala—Tillbergabanan 490,000 kronor och så vidare. Stambanorna kosta således icke fullt dubbelt så mycket som de enskilda banorna, men ej så långt derifrån.

Om nu staten, i stället för att bygga dessa stambanor för orternas räkning, bidroge med två tredjedelar af anläggningskostnaden och låte orterna sjelfva bygga sina banor, så skulle, om jag antager att dessa enskilda banor kosta ända till 600,000 kronor milen, staten komma ifrån hela saken med att lemna lån till 400,000 kronor. Och sålunda skulle i stället för 1 mil stambana kunna åstadkommas $2\frac{1}{2}$ till 3 mil enskild bana. Men ej nog dermed. För dessa stambanor få vi betala ränta i alla tider eller åtminstone till dess de kunna lemna någon inkomst. Hittills har det visat sig, att stambanorna icke lemnat mer än 2,58 procent i afkastning på det nedlagda kapitalet, och ännu sämre torde resultatet blifva för en stambana i Norrland. Heit annat varder förhållandet, om staten med lån understödjer anläggandet af enskilda banor. Den får då ränta å sina penningar.

I stället för således att staten på hvarje mil af sin stambana nedlägger 1,039,000 kronor, hvaraf den sannolikt, åtminstone i Norrland, har föga ränta, kan den med samma summa befordra anläggningen af nära tre mil enskild jernväg. Statens uppoffring blir dervid så godt som ingen; någon liten uppoffring får staten dock vidkännas, enär lånet plägar lemnas räntefritt under anläggningstiden. I det hela tror jag likväl, att staten sällan betalar fem procent ränta på penningar, som staten sjelf upplånar, och förtjenar sålunda staten, när

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)

den tager fem procent af de enskilda banorna. Är det då icke bättre att, i stället för att fortsätta detta byggande af statsbanor i Norrland, med frikostig hand understödja norrländingarne eller i öfrigt hvem som helst som vill anlägga jernvägar? Låt oss befria oss från denna "kräfta", ty — jag har en gång sagt det och vågar säga det än en gång — jag fruktar, att de norrländska banorna blifva våra finansers graf. Vi skola nemligen besinna, hvad frågan här verkligen gäller. Jernvägslinien emellan Bräcke och Sollefteå, som blott utgör 13 mil, är beräknad att kosta 10,800,000 eller ungefär 11 millioner kronor. Beräkna vi sedermera väglängden upp till Haparanda, tillkomma 40 till 50 mil ytterligare, ty vi skola naturligtvis ej gifva oss med mindre! Hafva vi då verkligen i detta lilla land råd att göra sådana uppoffringar ytterligare för detta ändamål, och männe icke detta jernvägsbyggande slutligen växer oss öfver hufvudet? Är det då icke rättare att, om ock med den största frikostighet, lemna lån åt enskilde, som sjelfve vilja bygga men åtminstone i någon mån vilja bidraga till kostnaderna, desto hellre som vi kunna vara öfvertygade, att de enskilde skola veta välja den rätta linien för sin anläggning?

Men med jelfva anläggandet är icke frågan en gång för alla klar. De nya utgifterna taga aldrig slut. Herrarne kunna i Kongl. Maj:ts proposition finna, att det sålunda för nästa år fordras ytterligare 750,000 kronor till nybyggnader vid härvarande station och till diverse andra anläggningar. Således tillkomma $\frac{3}{4}$ million, som bör läggas till hvad i öfrigt blifvit begärtd.

Således, just på det att vi skola komma längre — ty tro mig, jag vill visst att Norrland skall få jernvägar och önskar en framtid för denna del af landet — vill jag att norrländingarne sjelfve skola lemna bidrag, och icke att staten skall först och främst bygga såväl sjelfva stambanan som de sidobanor, hvilka äro ifrågasatta, och sedermera äfven underhålla dem. Ingen må invända, att icke dessa orter äga tillräcklig förmögenhet. Jag har bidragit att åstadkomma byggande af enskilda jernvägar i långt fattigare orter, och det har der lyckats väl. Har man blott en enig vilja och känner behofvet och inser företagens vigt och nödvändighet, finner man nog utväg att anskaffa erforderliga medel, och i sådant fall bör också staten med den största beredvillighet vara benägen att komma till hjälp.

Jag har hittills endast talat om jernvägarnes anläggningskostnad; jag öfvergår nu till trafik kostnaderna. Vare det långt ifrån mig att här vilja uppträda och ställa jernvägstrafikstyrelsen till räkenskap för dess användande af trafikmedlen; men det är ett faktum, att anspråken på statsbanorna och den egenskap af statens embetsmän, som dess tjenstemän erhålla, med ett ord, hela tillställningen för statens räkning gör, att der tillgår, om jag så får säga, med en viss "liberalitet", som icke bär sig i ett fattigt land som vårt. En jernvägsanläggning är dock i alla fall ett industriellt företag, och man måste i detta afseende iakttaga samma hushållningsregler som i fråga om industriella företag i allmänhet.

Om jag nu, såsom förut med anläggningskostnaderna, jemför trafik-

kostnaderna på statens banor och de enskilda jernvägarne, kan jag icke härför lägga till grund trafikstyrelsens berättelse för år 1879, enär någon uppgift i detta hänseende om de enskilda banorna der ej förekommer. Icke heller vill jag framdraga åren 1877 och 1878, emedan de, såsom vi alla veta, voro dåliga trafikår, utan vill jag taga till grund för beräkningen ett år, som varit erkändt godt — så godt att vi väl icke på länge vare sig hafva haft eller hafva att förvänta något bättre — nemligen året 1876. Bruttoinkomsten för stambanetrafiken uppgick nämnda år till 115,662 kronor per bannmil, och sålunda till en ganska vacker summa. I förhållande till denna höga summa borde naturligtvis trafikkostnaderna, beräknade i procent, vara låga, ty det är gifvet, att om bruttoinkomsten är låg, blir den summa, som afgår för utgifterna, i förhållande dertill mindre.

I alla fall gå utgifterna för drift och underhåll för detta år 1876 till 62,88 procent, men för 1879 till 69,20 procent, eller i det allra närmaste 70 procent af bruttoinkomsten. Betraktar jag hvart och ett af de närmast föregående åren, så visar sig, att driftkostnaden utgjorde:

1874—57,93	procent.
1875—64,40	„
1876—62,88	„
1877—70,11	„
1878—72,87	„
1879—69,20	„ eller, såsom jag nyss nämnde,

nära 70 procent af hela bruttoinkomsten.

Jag vill nu se till huru förhållandet i detta afseende är vid privatbanorna, hvilka i allmänhet hafva en mycket liten bruttoinkomst; om jag tager den till i medeltal 50,000 kronor per år och bannmil, så är detta högt beräknadt, ty det finnes banor, som hafva 30 à 40,000, ja, till och med endast 16,000 kronor per bannmil, under det att statsbanorna hafva 115,000. Upsala—Gefle jernväg har 39,000, Köping—Hult 53,000, Köping—Uttersberg 25,000, Borås—Herrljunga mellan 38 och 54,000 under de senare åren, och Uddevalla—Venersborg har 56,000 kronor. Men detta oaktadt uppgå trafikutgifterna vid dessa enskilda jernvägar icke till mer än ungefär 50 procent af bruttoinkomsten, eller 47, 49, 50 eller 53 procent, och således gå vid de enskilda banorna med en liten bruttoinkomst trafikutgifterna till mindre procent än vid stambanorna med större bruttoinkomst, ty, trafikutgifterna uppgå å statens jernvägar till omkring 60,000 kronor per bannmil, och det finnes icke många privatbanor, der dessa utgifter uppgå till så mycket, liksom det är sällsynt att någon privatbana har så stora inkomster per bannmil, som statens banor hafva utgifter. Driftkostnaden är således i så oerhörd proportion dyrare på stambanorna än vid privatbanorna, att vi äfven ur denna synpunkt måste vara betänkta på att upphöra med stambanors byggande. Jag vill dock icke härmed, såsom jag redan förut sagt, ställa trafikstyrelsen till ansvar för detta förhållande, ty man anser att statens banor skola administreras såsom statens egendom, med vissa anspråk på lyx och komfort — egenskaper som mig synas icke gå an i ett fattigt land — under det att privat-

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)*

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
Forts.)

banorna i allmänhet skötas väl och hushålla med sina medel, såsom vore de industriella företag. Personer, som haft till uppgift att sätta i gång privatbanor — och jag har varit i denna författning 3 à 4 gånger — hafva den största olägenhet af de mönster, man vill taga från stambanorna. Man vill ställa allt efter samma typ som der, och vi hafva haft de största svårigheter att nedsätta dessa anspråk, ty man har sagt, att det icke går an utan att allt blir på samma sätt, som vid stambanorna. Vi måste således äfven ur trafikens synpunkt vara betänka på att stoppa med stambanebyggandet. Jag behöfver väl icke i detta hänseende påminna om att, enligt 1879 års berättelse, går sträckan Bollnäs—Storvik redan nu med förlust, nemligen — 0,16 procent. Det är icke nog med att man har glädjen att få bygga en bana, utan man måste också underhålla densamma, och det är att betara, att detta förhållande här kommer att fortfara, emedan de jernvägar, som från början fått minus, vanligen hålla sig dervid. Bandelen Arvika—Chariottenberg har redan 1875 gått med förlust, och densamma visar ännu minus. Hafva vi verkligen råd att icke blott anlägga stambanor med ofantligt stora kostnader, utan ytterligare betala underhållet af trafiken? Är det icke ett talande exempel, som vi nyligen sett, att ett tåg på Meraker-banan kunde få sitta fast i snön under 14 dagars tid, eller från trettondagen till den 20 dennes? Det är möjligt att jag misstager mig något i afseende på tiden, men åtminstone var det många, om icke 14 dagar. Om det är så bedröfligt stäldt i Norrland, att det icke finnes folk till att skotta bort snön, utan ett tåg måste stå kvar i 14 dagar, så är det i min tanke betänkligt att der fortsätta stambanebyggandet. Jag har redan förut mer än en gång sagt att, oaktadt jag är en fanatisk ifrare för jernvägar, har jag velat framlägga dessa fakta, emedan jag visserligen vill, att jernvägar skola byggas i Sverige, men jag vill också att man ser till att de byggas på orter, der de kunna bära sig, så att icke förr eller senare representationen och nationen blifva i detta hänseende så motvilliga, att de icke vilja höra talas om jernvägsföretag.

Sedan jag nu talat om anläggnings- och trafikkostnaderna, för att derigenom visa, att det ej är skäl att längre fortsätta med att bygga stambanor för statens räkning, ber jag att få betona en omständighet, som i min tanke kauske är den viktigaste, den nemligen att våra stambanor ej blifvit lagda i den lämpligaste rigtning. När en jernväg skall byggas, bör man gifva honom det läge, som för orten är mest gagneligt. Men i detta afseende gifver erfarenheten vid handen att stora misstag hos oss blifvit begångna. När fråga först uppstod i landet om ett stambanenät, tillsattes en komité för att utreda frågan om stambanornas rigtning. Denna komité afgaf ett fullständigt betänkande i ämnet, men till följd af den lifliga strid, som uppstod om jernvägens sträckning norr eller söder om Mälaren, afvek man från komiténs förslag och vände sig till chefen för jernvägsstyrelsen för att få veta, hvar stambanorna lämpligast borde gå fram. Och dervid blef det. På samma sätt har det sedermera alltjemt tillgått. Chefen för jernvägsbyggnadsstyrelsen har varit den, som i sjelfva verket bestämt stambanornas läge. Nu kan man vara en utmärkt skicklig

jernvägsingeniör, men dålig bedömare af frågan om jernvägars lämpligaste sträckning. För att träffa det rätta i den frågan fordras affärslufvud och fullständig lokalkännedom.

Detta sätt att lösa frågan om stambanornas rigtning har emellertid, såsom sagdt, medfört stora misstag. Först gälde det att bestämma rigtningen af vestra stambanan från Göteborg genom Vestergötland, och man hade att välja mellan en linie genom det bördiga Vestergötland eller en linie öfver Svältorna. Man valde den senare sträckningen. Det finnes ännu i Vestergötland ett ordspråk från den tiden, då ett sammanträde i orten hölls för öfverläggning om lämpligaste sträckningen för jernvägen. Någon skulle då hafva yttrat, att, om man vill "förevisa en galenskap", så skall man sträcka en jernväg öfver Svältorna, och han hade utan tvifvel rätt, ty om Herrarne fara öfver dessa trakter, skola Herrarne finna dem lika sorgliga ännu, därför att af intet blir utet. Man har försökt plantera skog på vissa delar, men odlade äro de ännu ej. Vi få således ej föreställa oss, att man genom jernvägar kan framkalla växtlighet på en ofruktbar mark.

Enahanda är förhållandet med södra stambanans rigtning genom Småland. Man har uraktlåtit att draga den genom de trakter, der odling och industri stå högst, och resultatet har ej uteblifvit. Linien Jönköping—Elmhult gifver nemligen en bruttoinkomst af endast 1 procent.

När rigtningen af Vermlands-banan skulle bestämmas, sträfvade orten sjelf att få den genom bergslagen, men beslutet blef helt annorlunda, och resultatet har varit högst otillfredsställande äfven här.

Jag förbigår striden om stambanans dragning norr eller söder om Mälaren, emedan man möjligen kan anse mig jäfvig. Så mycket vill jag dock säga, att det egentliga skälet hvarföre den lades i linien Stockholm—Katrineholm var, att man derigenom inbesparade ett stycke jernväg. Följden har nu blifvit, att hela sommaren 2 snälltåg hvarje dag gå samma väg med endast 2 timmars mellanrum. Så olyckligt är det att begå stora misstag. Och det är min fulla öfvertygelse, att man begår alldeles samma misstag med afseende å den norrländska stambanans rigtning. Såvidt jag kan bedöma, borde den hafva lagts der menniskor bo och sågverk samt äfven andra industriella anläggningar, såsom jernbruk och glasbruk m. m., finnas, nemligen *vid kusten*. Men i stället lägger man den inne i landet på områden, hvilka aldrig någonsin kunna bära en jernväg, och till slut kommer nu trafikstyrelsen och säger, att den färdiga delen af banan ej kan lemna någon nämnvärd inkomst, "såvida ej staten bygger grenbanor till Söderhamn och Hudiksvall för att bereda stambanan utfartshamnar". Fortfar man efter det systemet, blir det äfven nödigt att bygga bibana till Hernösand samt att inköpa och ombygga Torpshammar—Sundsvalls-banan. Följden af att lägga banan för långt in i landet blir således den, att man förr eller senare tvingas att bekosta grenbanor till kusten för att framlocka trafik, och min åsigt härutinnan bekräftas nu af hvad trafikstyrelsen anfört om nödvändigheten af grenbanor till Söderhamn och Hudiksvall.

Det finnes äfven en annan omständighet, som härvid är ganska

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)*

Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)

beaktansvärd. Helt nyligen hölls i Gefle ett sammanträde, der man afhandlade ett förslag om att, i stället för att gå till Storvik och Ockelbo å stambanan, lägga en jernväg från Gefle direkte till Ockelbo, hvaregenom man således komme att draga trafiken ifrån stambanan. Det har också berättats, att vid ifrågavarande tillfälle förevarit öfverläggningar om att norrländingarne skulle bygga sig en kustbana. Om det nu skulle visa sig, att tillgångarne i sjelfva verket ej äro så små, som man tyckts hafva befarat; om man således verkligen grepe sig an med att anlägga en kustbana, som borttoge en god del af trafiken — hvad blefve då af stambanan? Häri ligger, efter mitt förmenande, en ganska stor fara och därför — jag upprepar hvad jag nyss tillät mig yttra — bör staten aldrig inlåta sig på att anlägga stambanor, utan att vederbörande orter väsentligen dertill kontribuera, ty man löper då ingen risk att en konkurrensbana kommer till stånd, hvilken tilläfvenger drager till sig all trafik.

Dessutom torde vi böra betänka, att det icke är blott för Norge, som vi skola anlägga våra jernvägar. Den nu föreslagna banan synes mig nemligen peka åt att öfver Jemtland leda trafiken åt Throndhjem. Härigenom komme vi att småningom leda ifrån oss all beröring med Norrland, som ju hittills haft sin förnämsta handel på Stockholm. Jag unnar Norge allt godt — men blodet är tjockare än vattnet, och jag tycker mera om mitt eget land.

För öfrigt då vi tala om att fortsätta den norrländska stambanan, hvilken från Bräcke uppåt Haparanda torde uppgå till en kostnad af 50 till 60 millioner, borde man äfven göra sig reda för huru mycket människor, som finnas i Norrland. Om jag då frånräknar Medelpad från Vesternorrlands län, så har den återstående delen, Ångermanland, något mer än 80,000 inbyggare, Vesterbotten har 90,000 och Norrbotten omkring 80,000, det vill säga tillsammans omkring 250,000. Hafva vi då råd att för en folkmängd af allenast 250,000 människor lägga ut 50 å 60 millioner? Borde vi icke lägga våra jernvägar i sådana trakter, der människor hufvudsakligen bo, der odling och industri finnes att understödja, i stället för att förlägga dem till skogarne, der väl floderna i alla händelser skola bringa trästockarne ner till sågverken vid kusten, äfven om jernvägar finnas.

Här har nyligen utkommit en karta, som visar huru befolkningen i Norrland är placerad. På en ganska smal kuststräcka bo lika mycket människor som i hela det öfriga Norrland. Skola vi nu anlägga en jernväg i ödemarken, der inga människor finnas? Detta torde blifva af ringa nytta, såvidt vi ej sedermera också bygga en grenbana och — låta folk resa för intet, då man kanske nog skulle färdas der uppe.

Om vi nu slutligen betänka, att alldeles ingen nödvändighet föreligger att vi redan nu fatta ett afgörande beslut i denna fråga, så torde Herrarne tillgifva mig att jag ändock yttrat mig något vidlyftigt. Min åsigt är nemligen, att det nuvarande ögonblicket alldeles icke kräfver, att vi afgöra frågan. Byggnadsstyrelsen yttrar, att tvärbanan till Norge icke blir fullbordad förr än under loppet af Juli månad 1882. Efter nämnda månad är väl arbetstiden i Norrland icke så fasligt lång, ty i September börjar det redan blifva kallt der uppe.

Ej heller torde man behöfva befara, att de materialier och inventarier, hvarom styrelsen talat, skulle komma att lida någon minskning i värde till nästa riksdag, om Kongl. Maj:t då för Riksdagen framlägger en proposition i ämnet, så att de komme till användande. Under tiden kunde man åtminstone få någon erfarenhet om huruvida det ofta kommer att inträffa att ett tåg sitter fast i snön i 14 dagar, fastän jag ej vill tro, att något liknande skall hända på många ställen i Norrland. Men endast den omständigheten, att något dylikt har inträffat, kan gifva anledning till betänksamhet.

Lemna vi deremot frikostigt understöd åt Norrland för att sjelf bygga sina jernvägar, är jag säker på att banorna komma att läggas der, hvarest trafiken är störst, så att staten icke behöfver anlitas för anläggande af några grenbanor. Dessutom kan trafiken på en mindre trafikerad bana ordnas på ett billigare sätt. Och jag tror derjemte att kontrollen härifrån Stockholm öfver att allt går riktigt till är mycket kinkig att utföra, ja, att den är nästan omöjlig, såsom en talare redan nämnt. Det ligger också i sakens natur att, då ett industrielt företag skall öfvervakas af en styrelse, som befinner sig på 50 à 60 mils afstånd derifrån, kontrollen blir ingen, så att jag fruktar att detta minus, som gäller för sträckan Bollnäs—Storvik, växer i geometrisk proportion för hvarje mil jernväg i Norrland.

Slutligen, om vi besluta oss för att upphöra med byggande af stambanor, kunna vi också indraga ett embetsverk eller jernvägsbyggnadsstyrelsen. Jag är sjelf embetsman, men jag ser dock icke gerna, att embetsverken beständigt ökas till antalet. Regeringen har också redan varit betänkt på en indragning, i det hon satt chefen för jernvägsbyggnadsstyrelsen till chef för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Då vi hafva en sådan corps som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hvilken är aflönad med omkring 43,500 kronor, borde den kunna verkställa statens jernvägsbyggnader, i synnerhet om de bedrifvas med mindre hastighet och skyndsamhet, och derjemte kunna trafikstatens ingenjörer användas. Om dessa begge styrelser rådgöra med hvarandra, skulle det ej hända, såsom nu tyvärr inträffat, att jernvägsbyggnadsstyrelsen lägger ut plan till banor, som trafikstyrelsen säger icke kunna hafva någon trafik utan anläggning af bibanor. Jag har genomgått statskalendern och deraf funnit, att vid statens jernvägsbyggnader äro anställda 92 personer utom chefen för styrelsen, som tillika, såsom jag nämnt, är chef för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och hela denna personal kunna vi undvara, om vi sluta upp med byggande af stambanor och i stället inskränka oss till att uppmuntra enskilda jernvägsföretag. Dessutom tror jag, att vi icke komma att lida någon brist på ingenjörer, och jag har icke hört, att de enskilda jernvägarne äro sämre byggda, om de också icke ega den soliditet som statens banor. Jag ber i öfrigt få tillägga, att, då jag nyss talade om det belopp af 4,400,000 kronor, som statsbanorna i inkomster gäfvo 1879, jag icke förbisett de förhållanden, hvarå den siste talaren fäst uppmärksamhet. Behållningen beror helt och hållet på den större eller mindre mängd räler, som behöfver omläggas.

Min vördsamma mening är således, att Riksdagen ville till nästa

*Remiss af
stats-
reglerings-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)

års sammanträde uppskjuta afgörandet af frågan om Norrlands stambana och emellertid anhålla, att Kongl. Maj:t till dess ville inhemta upplysning om och i hvad mån de orter, som genomgås af jernvägen, äro villiga att bidra till anläggningen samt höra dem om banans riktning. Det är väl sant, att landstingen i Vesterbottens och Norrbottens län och, såsom jag tror, äfven landstinget i Vesternorrlands län yttrat, att den föreslagna banan är förträfflig. Jag tillåter mig dock uttala den erfarenhet, att den, som är intresserad för en ifrågasatt jernvägsanläggning, ofta kan komma att säga, att den är bra, blott af fruktan att, om han skulle säga att en annan plan vore bättre, hela företaget möjligen skulle blifva om intet. Om dessa landsting förklarar sig vilja bidra med så eller så mycket till jernvägen, skulle jag kunna göra mera afseende å deras uttalanden, men nu tror jag, att man icke kan bygga mycket på deras omdöme.

Jag ber om ursäkt, att jag varit lång, men af nit för denna sak, för hvilken jag vill lefva de år, som ännu äro mig beskärda, har jag velat yttra dessa ord.

Jag anhåller, att mitt anförande måtte få åtfölja remissen till Stats-Utskottet.

Herr Hedin: Herr Talman! Vid föredragning, riksdagen 1879, af Stats-Utskottets inkomstbetänkande tillät jag mig fästa Kammarens uppmärksamhet på beskaffenheten af inkomststatens uppställning. Sidan 3 af nu föreliggande Kongl. Maj:ts proposition utvisar samma uppställning som tillföre. Jag tillät mig vid nyssnämnda tillfälle visa, hurusom inkomststaten genom denna uppställnings barbariska utseende skiljer sig från alla andra kända budgeter i världen; vidare att denna uppställning innehåller ett frö till konstitutionella konflikter, och slutligen att densamma i sin mån och icke obetydligt medverkat till det grundlösa, det förvillande och farliga talet om statsskattebördornas ständiga stegring; — en olägenhet, som skall ytterligare framträda i det ögonblick, då den nu å bane bragta genomgripande skattereformen varder genomförd. Stats-Utskottets då varande vice ordförande tyckte lofva att man skulle hafva saken i minne till en annan gång. Denna andra gång kom dock icke år 1880. På det att ordet ej måtte fullkomnas, som säger att "en annan gång är en skälm", har jag ännu en gång velat fästa Stats-Utskottets uppmärksamhet på saken.

Sistlidna år, vid föredragning här i Kammaren af Stats-Utskottets betänkande N:o 34, tog jag mig den friheten att ådagalägga, att i följd af uteblifvet bemyndigande från Riksdagen — ett bemyndigande som grundlagsenligt icke kan lemnas för längre tid än *en* statsregleringsperiod — Kongl. Maj:t icke eger rätt att förfoga öfver ett enda öre af besparingarne å de särskilda hufvudtitlarne, och jag tog mig jemväl friheten hemställa till Stats-Utskottet, huruvida ej Utskottet kunde finna lämpligt att söka fylla denna lucka i de finans-konstitutionella bestämmelserna. Härtill genmälde en ärad ledamot af Stats-Utskottet, att det väl vore mer i sin ordning att Kongl. Maj:t af Riksdagen begärde ett sådant bemyndigande. Häremot har jag väl ingenting att invända; men då Kongl. Maj:t icke heller nu begärt

detta bemyndigande, och i fall denna underlåtenhet icke möjligen får tydas så, att Kongl. Maj:t icke vidare önskar rättighet att förfoga öfver besparingarne, så tillåter jag mig förnya min hemställan, som jag hoppas det höglofliga Utskottet måtte underkasta sin upplysta pröfning.

Efter dessa allmänna anmärkningar ber jag att få göra några erinringar vid de särskilda hufvudtitlarne, dels med anledning af hvad deri förekommer, dels med anledning af hvad deri icke förekommer.

Den år 1872 samlade statsrevisionen vidtog för första gången den åtgärden att i sin redogörelse öfver statsverket införa en öfersigt öfver kostnaderna för de komitéer, för hvilka utgifter blifvit i revisionsårets räkenskaper afförda. Som detta sedermera oafbrutet fullföljts, är man nu i tillfälle att se till hvilket belopp kostnaderna uppgått för de komitéer, för hvilka utgifter afförts i räkenskaperna under en sammanlagd tidrymd af nio år, 1870—1878. Detta belopp utgör 1,043,115 kronor, naturligtvis kostnaderna för lagbyrån och sedermera lagberedningen deri *icke* inberäknade.

Nu vill det förefalla mig, som om åtskilliga af dessa komitéer fått fungera såsom ett slags begravningsbyråer, med uppgift att på behaglig tid jorda mer eller mindre besvärliga frågor. Till sådana komitéer, öfver hvilka glömskan obehindradt fått sälla sitt mer och mer tätnade dam, hör — tyckes det — konsulatskomitén, som år 1875 af Kongl. Maj:t förordnades och redan året derpå afgaf sitt utlåtande. Säsom bekant, ifrågasatte denna komité en revision af vissa delar af såväl den svenska som den norska sjölagen, äfvensom en lagstiftning rörande vilkoren för bibehållandet af svensk och norsk nationalitet, förutom åtskilligt annat, som fordrar den allmänna lagstiftningens mellankomst. Och utom dessa ärenden, som sålunda ej kunna helt enkelt afgöras i administrativ väg, förekomma äfven andra, exempelvis det gamla önskningsmålet om en allmän instruktion för beskickningarne, som ej borde onödigtvis länge undanskjutas. Nu frågas: hvad är det väl som hindrat vederbörande att under denna långa tid undångöra åtminstone någon del af konsulatskomiténs förslag i nu berörda hänseenden?

Till ett annat departements föredragning hör en annan komitées arbete, som jag nämner i detta sammanhang, emedan äfven det tyckes behöfva allmänneligen efterlysas; jag menar den af Kongl. Maj:t på grund af 1875 års Riksdags begäran samma år tillsatta komité för utredande af frågan om mindrarigets antagande och användande i fabrik, handverk eller annan handtering, hvilken komité år 1879 afgaf sitt utlåtande. Så vidt jag vet, har ännu ingen frukt försports af detta komitébetänkande.

Jag skall nu anhålla att få erinra något med anledning af den andra hufvudtiteln.

När Riksdagen år 1871 beviljade ett extra anslag på, såsom jag tror, 20,000 kronor till utarbetande af lagförslag, gaf den på samma gång till känna sin afsigt och beredvillighet att, när större lagförslag, såsom till exempel en ny civillag eller ny rättegångsordning, förekomme till utarbetande, utvidga den sålunda grundlagda institutionen

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*
(Forts.)

(-lagbyråen“) till en lagkomité eller lagberedning. Denna sin afsigt fullföljde Riksdagen år 1874, då den, såvidt jag erinrar mig, utan initiativ från Kongl. Maj:t höjde anslaget från 20,000 kronor till 40,000 kronor att användas till en lagkomité, hvilken sedan fungerat under namn af nya lagberedningen.

Två år senare eller år 1876 beslöt Riksdagen och sanktionerade Kongl. Maj:t en grundlagsändring, hvarigenom det dittills grundlagsenligt gällande sambandet mellan chefskapet för Justitiedepartementet och det faktiska konseljpresidentskapet upplöstes. Genom dessa tvenne betydelsefulla åtgärder har chefens för Justitiedepartementet embetsbörda otvifvelaktigt blifvit betydligt lättad. Det bör för öfrigt ihågkommas, att äfven före och oberoende af dessa förändringar Justitiedepartementet icke hörde till de af arbete mest betungade departementen. När Kongl. Maj:t år 1868 framlade förslag till vissa grundlagsändringar, hvarigenom dels ett nytt departement för näringar och allmänna arbeten skulle inrättas, dels Kongl. Maj:t bemyndigas att åt departementschef uppdraga afgörandet af vissa mål, åberopades såsom ett hufvudmotiv Civil- och Ecklesiastikdepartementens, men ej Justitiedepartementets behof af lättnad i sitt arbete. Under sådana förhållanden kan det väl icke vara alldeles oberättigadt att påräkna en kraftig reformverksamhet från Justitiedepartementets sida, men åtminstone i ett hänseende, och detta enligt min tanke det viktigaste af alla, kan man icke märka ens skymten af någon verksamhet alls.

Riksdagen aflät den 24 Maj 1873 till Kongl. Maj:t en skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t behagade taga i öfvervägande, huruvida icke strafflagen och författningarne angående verkställande af straffarbete och fängelsestraff borde ändras i det syfte, att dels unga förbrytare under 18 år, i stället för att sändas till de allmänna straffanstalterna, kunde insättas i offentliga eller enskilda förbättringsanstalter, dels och huruvida icke, i enlighet med grundsatserna för det så kallade progressiva fängelse-systemet, straffarbetsfänge under sista delen af sin strafftid kunde, i händelse hans uppförande i fängelset gifve anledning dertill, erhålla ett större mått af frihet, så att cellfången icke måtte omedelbart ur ensamheten utträda i det fria och gemensambetsfången, ehuru underkastad arbetstvång, erhålla något större själfbestämningsrätt än som med den vanliga fängelsesdisciplinen låte sig förenas.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, Herr Talman, att när Riksdagen aflät denna skrifvelse — det är nu snart åtta år sedan — den icke förhastade sig. Vår nya strafflag bär datum af den 16 Februari 1864. Den var sålunda i sin helhet och formelt betraktad redan 10 år gammal, då nämnda skrifvelse afläts; men i själva verket till väsentliga delar åtskilligt äldre, om den betraktas såsom en kodifiering af flera föregående partiella lagreformer. Och att denna nya strafflag, för så vidt den afsåg någonting annat än att genom minskad grymhet soulagera den menckliga känslan, för så vidt den afsåg att medverka till straffets ändamål att korrigera den brottslige, fordrade såsom ett nödvändigt komplement en väsentligen förändrad fängvård, det erkännes af alla. Visserligen har det sagts en gång

här i Kammaren att, när den nya strafflagen antogs, Filadelfiasystemet stod på höjden af sitt anseende. Men detta är dock icke korrekt. Icke blott hade under det föregående årtiondet Crafton börjat sin berömda verksamhet i det progressiva systemets tjänst, utan sjelfva hufvudprincipen var temligen långt förut uttalad af föreståndaren för Norfolk-fängelset Alexander Maconochie; det har i viss mån gått med honom och Crafton, som med Columbus och Amerigo Vespucci, att den senare upptäckaren fått fästa sitt namn vid upptäckten. När nya strafflagen utkom, stodo de amerikanska systemen sålunda *icke* i den obetviflade förträfflighetens rykte. Redan vid första riksdagen efter representationsreformen afgaf också justitieombudsmannen i sin embetsberättelse till Riksdagen en redogörelse för det irländska systemet, och han återkom till ämnet vid 1873 års riksdag med anledning af Justitierådet Olivecronas året förut utgifna skrift om återfall i brott.

Riksdagen har ej velat påminna om sin skrifvelse, ehuru den sjelf likväl tvenne gånger blifvit påmind om, att den ännu icke medfört någon verkan. Den första påminnelsen har Riksdagen fått 1877 genom en motion i denna Kammare, hvilken gick ut, bland annat, derpå att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle anhålla om inrättande af särskilda fängvårdsinrättningar för straffångar under 18 år, hvilka ej dömts till så strängt straff — straffarbete på viss tid öfver 2 år, att de, enligt bestämmelserna för fängelset å Nya Varfvat vid Göteborg, kunna der insättas.

Den andra påminnelsen fick Riksdagen, då samme motionär år 1878 väckte förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes genom en komité låta utreda, huruledes författningarne om verkställighet af fängelsestraff borde ändras och särskildt de olika slagen af frihetsstraff ordnas för att omsider komma i öfverensstämmelse med det straffsystem, som genom nya strafflagen hos oss blifvit antaget.

Vid det tillfälle under sist nämnda års riksdag, då Lag-Utskottets utlåtande i frågan här föredrogs, yttrade dåvarande chefen för Justitiedepartementet, att han ansåg en dylik komité icke endast lämplig utan nödvändig, innan man kunde vidtaga några väsentliga förändringar i lagstiftningen i detta hänseende. Han hade endast tvekat att föreslå en sådan, dels emedan han var oviss om, huruvida tillräckligt antal sakkunnige personer för ett dylikt arbete funnes att tillgå, dels emedan han först ville afvakta den då förestående internationella fängvårdskongressens sammantråde, för att erfara huruvida fackmännen der kunde komma till någon enighet i detta hänseende. Denna kongress sammanträdde också, såsom vi alla veta, i Stockholm samma år. I *en*, alldeles afgörande, hufvudpunkt voro fackmännen ense, nemligen i fråga om den *vilkorliga frigifningen*. I sin åttonde resolution voterade kongressen en uppmaning till regeringarne att taga sig af denna för samhället och de brottsliga lika nyttiga reform. Och det stora flertalet af fackmän delade den åsigten, att den provisoriska frigifningen vore särdeles lämplig, icke endast inom det irländska, utan äfven vid andra system, särskildt cellsystemet.

Ingen verkan af 1873 års skrifvelse har likväl ännu försports.

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*

(Forts.)

Man läser endast i justitieombudsmannens embetsberättelse, att skrifvelsen fortfarande *hvilat*. Jag vågar hemställa, Herr Talman, huruvida det icke vore riktigare att säga, att det är någon annan som *hvilat sig*.

Redan år 1869, det vill säga, för snart 12 år sedan, aflät Riksdagen till Kongl. Maj:t en skrifvelse med anhållan att Kongl. Maj:t ville låta revidera författningarne angående försvarslöse och till allmänt arbete dömda personer. Men icke heller af denna skrifvelse har någon skymt af verkan försports. Man kan då i sanning med skäl göra sig den frågan: har det barbari, som i försvarslösheten eger sin arsenal, numera af sig sjelf försvunnit eller förminskats? Svaret härför lemnas oss i Fångvårdsstyrelsens berättelse för år 1878. Man erfar deraf, att under samma år 7,792 personer varit såsom försvarslöse sin frihet beröfvade och att af detta antal 1,653 behandlats såsom försvarslöse, emedan de efter uttjent straff eller slutad ransakning "ansetts icke kunna omedelbart ställas på fri fot"! Då jag läser sådana siffror, stiger afskyns rodnad upp på mina kinder. På 12 år har Kongl. Maj:t icke häremot vidtagit någon annan åtgärd än att remittera Riksdagens skrifvelse till någon embetsmyndighet, som i tysthet begrift den.

Jag skall nu bedja att få säga några ord med anledning af tredje hufvudtiteln. I bilagan till denna hufvudtitel förekommer en underrättelse, som i min tanke icke hör till de glada nyheterna, nemligen att man snart — ett ord som jag anser liktydigt med nästa riksdag — torde hafva att förvänta en framställning om förhöjning i anslagen under samma hufvudtitel. Ministern för utrikes ärendena yttrar der om den diplomatiska verksamheten, "att den, på grund af sin beskaffenhet oftast förblifver obemärkt." Jag vill tillsvidare endast fästa uppmärksamheten på att dessa ord äro dubbeltydiga, att de kunna tolkas uti två särskilda rigtningar. Hvilkendera bemärkelsen som är den rätta lemna jag nu derhän; tillfälle att närmare inlåta sig derpå torde ej komma att saknas, då den nu endast annonserade tillökningen i anslagsbeloppet blifvit på allvar ifrågasatt.

Innan jag lemna denna hufvudtitel anhåller jag slutligen att få betyga min tacksamhet mot Herr Utrikesministern för det intresse han visat för ordnandet af den literära eganderätten mellan vårt land och det gamla brödralandet Finland. Jag hoppas att detta nit äfven måtte sträcka sig till ordnandet af den internationella artistiska eganderätten mellan de nordiska länderna, i afseende hvarå behovet af ett skydd redan visat sig; det är på tiden att 1867 års lag, som innehåller ett bemyndigande för Kongl. Maj:t i detta hänseende, icke längre förblifver endast en död bokstaf.

Fjerde hufvudtiteln skall jag helt hastigt passera förbi. Jag vill endast stanna här ett ögonblick, dels för att konstatera huruledes chefen för detta departement gång efter annan åberopar statsverkets dåliga tillstånd, hvilket deremot på andra ställen i detta dokument framställts i en ganska solljus dager, såsom ett skäl för att till det yttersta nedpruta äfven de angelägnaste försvarsbehof, dels för att påpeka ett tecken till ett, som det vill synas, med den nya regeringen börjad nytt system, att nemligen ej oroa Riksdagen med någon under-

rättelse om sådana anslagsbehof, som icke blifvit af Kongl. Maj:t godkända, vare sig de anmälts af enskilde petitionärer eller genom offentliga myndigheters embetsskrifvelser. I motsats mot sin företrädare i embetet har Herr Krigsministern sålunda icke funnit lämpligt att låta Riksdagen veta att skarpskyttarne äfven i fjor anropat Kongl. Maj:t om ett efter förändrade förhållanden ändradt, i alla händelser högst obetydligt understöd. Genom ett sådant förfarande här och på andra ställen i den Kongl. propositionen, har den väl blifvit kanske ett helt blad tunnare. Men det är en fråga, huruvida denna vinst uppväger förlusten för Riksdagen att ej få lära känna önskningsar, som röra sig, och behof, som yppat sig inom vida kretsar. Till frågan om detta förfaringsätt torde jag för öfrigt få återkomma, när jag hunnit till åttonde hufvudtiteln.

*Remiss af
stats-
regerings-
propositio-
nen.
(Forts.)*

Jag vänder mig nu till den femte, för att, med anledning af det allra nyaste pansarfartygsprojektet, framställa en fråga, den jag likvisst *icke* rigtar till Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet. Vi få af den Kongl. propositionen veta, att den nu föreslagna nya pansarfartygstypen betecknas "med bokstafven A". Huru ser då B ut? Huru se alla de andra bokstäfverna ut i detta nya alfabet, som vi nu skola börja att inlära? Må man icke missförstå mig och hänvisa mig till komitébetänkandet om fartygscerter. Det är icke der, Herr Talman, utan på helt andra håll vi skola lära att stafva och lägga ihop den nya satsen, att, *om vi kasta ut några millioner på fartygsbyggnader, då kunna vi slippa ifrån en allvarlig tillämpning af den allmänna värnpligten, då kunna vi nöja oss med ett lösligt godtköpsförsvar till lands.* Är denna satsen hufvudpunkt i den nya regeringens program? Ve oss då, Herr Talman, om vi lyssna till sådana läror.

För min del tager jag mig friheten lyckönska Herr Civilministern till hans beslut, att tillstyrka Kongl. Maj:t att af Riksdagen åska anslag till fortsättande af de norrländska jernvägsbyggnaderna. Norrland kan icke, får icke längre stanna såsom en terra incognita utanför det öfriga landet. Vi kunna icke heller begära, att det öfre Norrland i evinnerlig tid skall lemnas utan hjälpmedel, utan hvilka vi här nere knappt kunna tänka oss, huru vi skulle kunna lefva och andas. Den begärda summan är icke stor och derom är under nuvarande förhållanden icke mycket att säga, men så mycket mera derom, att Herr Civilministern icke på samma gång tillstyrkt Kongl. Maj:t indragning af jernvägsbyggnadsstyrelsen. Om någonsin en orimlighet synnerligen trädt fram, så är det väl den, att då man föreslår byggande af jernvägar för 2½ millioner om året, man vill för detta ändamål hafva en särskild styrelse. Herr Civilministern afgaf sitt anförande till statsrådsprotokollet den 5 Januari 1881, om jag minnes rätt. Den 16 December 1880 hade jernvägstrafikstyrelsen till Kongl. Maj:t aflätit en skrifvelse, som väl hör till de märkligaste embetsskrifvelser, som under det senaste decenniet blifvit synliga i vårt land. I en i sanning mördande kritik ådagalägger trafikstyrelsen der, att, såsom den säger sig hafva *förutsett*, stambanan i Norrland spelar en mycket underordnad rol med hänseende till landets hufvudnäring, trä-

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)

varurörelsen. Jag skall ej vidare inlåta mig på detaljerna i denna skrifvelse; den kommer helt visst, Herr Talman, att ändock mycket låta tala om sig. Hvad jag nu vill påpeka är nödvändigheten af att förberedelserna till beslutet om statens jernvägsanläggningar öfverlemnas åt en myndighet, som ser sådana frågor ur trafik-synpunkt och dervid kan taga ledning af trafikerfarenhetens lärdomar, samlade under en längre följd af år. En bisak, ehuru visserligen icke alls någon småsak, äro de förunderliga onödiga kostnader, som blifva en följd af den nu rådande dualismen, af det inbördes kriget emellan tvänne styrelser, för hvilket statsverket får betala krigskostnaderna, utan att man ens alltid eger den tillfredsställelsen att kunna säga, att detta krig har samma ljusa sida som andra inbördes krig, att nemligen pengarne stanna inom landet.

Eftersom det var på föredragning af dåvarande chefen för Civildepartementet, som Kongl. Maj:t den 24 April 1868 — det är också en skäligen lång tid se'n dess — genom bref till Öfverståthållareembetet afgjorde frågan om den kommunala likställigheten i hufvudstaden, skall jag taga mig friheten att i detta sammanhang erinra om ännu ett annat ärende, som synes hafva blifvit nedmylladt till sina goda tre alnars djup, ehuru, såvidt jag vet, icke någon särskild komité varit för ändamålet anlitad. I nämnda bref anbefalde Kongl. Maj:t Öfverståthållareembetet att till Kongl. Maj:t inkomma med förslag till sådan ändring i inqvarteringsordningen af år 1856, att derigenom likställighet kunde beredas mellan borgerskapet och hufvudstadens öfriga invånare med hänsyn till de borgerskapet såsom klass ännu åliggande natura-prestationer. Öfverståthållareembetet afgaf det begärda utlåtandet år 1872, och sedan dess, Herr Talman, *hvilar* frågan — eller någon annan.

Jag nämnde, då jag talade om fjerde hufvudtiteln, att man under den åttonde iakttagit samma system som under den fjerde, att nemligen icke oroa Riksdagen med omförmälände af sådana anslagsbehof, som blifvit af Kongl. Maj:t underkända. Sålunda har man icke funnit lämpligt att meddela Riksdagen något angående provinsialläkarnes framställning till Medicinalstyrelsen eller om samma styrelses med anledning deraf gjorda framställning till Kongl. Maj:t. Rörande andra afslagna anslagsfrågor har man försport ett och annat genom tidningarne. Om en annan och ganska vigtig, angående en internationel vetenskaplig angelägenhet, har åter ryktet haft åtskilligt att förmäla. Skulle ryktet i denna del hafva talat sant, så måste jag säga, att den funna utvägen, i fall jag får begagna detta uttryck, är *tiobubbelt* värre än ett blekladgt nej.

Uti ett anförande till statsrådsprotokollet, som utgör en bilaga till Kongl. Maj:ts proposition rörande åttonde hufvudtiteln, talas något om de allmänna läroverken. Jag beklagar att ordalagen äro så diplomatiska, att de på samma gång för mina ögon hafva blifvit oklara. Dock vill jag icke påstå, att oklarheten der är så stor, som uti det praktstycke af denna genre, der Herr Ecklesiastikministern yttrar sig angående idiotanstalterna, ett stycke hvars mening jag hittills fåfängt ansträngt mig att komma under fund med.

Jag skall här begagna tillfället att i något mindre tve- eller mångtydiga ordalag säga några ord om ett par läroverksangelägenheter. Jag skall taga mig friheten att fästa Herr Ecklesiastikministerns uppmärksamhet derpå, att vid det högre allmänna läroverket i Strengnäs lärjungeantalet sislidne hösttermin nedgått till 98. Jag förmodar att statens kostnader för lärjungarnes vid detta läroverk undervisning äro 150 procent högre än medelkostnaderna för lärjungarnes undervisning vid de allmänna läroverken. Det skulle vara önskligt att, då staten icke anses kunna göra något för att förbättra lärarnes löner, få erfara huruvida det är Herr Ecklesiastikministerns uppfattning, att man ännu längre bör behålla detta i ordets fulla mening öfverflödiga, dyra högre läroverk.

Jag skall vidare nämna ett ord om, huru man vid afgangsexamina med olika mått, som näppeligen äro rättvisans, behandlar latinare och realister. Jag syftar icke derpå, att man år 1878 genom lagbestämmelser gjorde mogenhetsexamen lindrigare för latinarne än för realisterna, nemligen genom att befria de förre från det matematiska skrifprovet, utan jag fäster mig vid det olika mått, som visat sig vid tillämpningen af gällande bestämmelser. I afseende härå skall jag be att få fästa Herr Ecklesiastikministerns uppmärksamhet på de uppsatser för öfversättning från svenska till franska, som användes förliden höst. Förhållandet var att det skrifprof, som framlades för latinarne, var ganska lätt och, så vidt jag kan förstå, alldeles icke öfverstigande de mått af insigter och färdighet, som de vid afgången från ett högre elementarläroverk böra hafva förvärfvat. Men deremot var det skrifprof, som förelades realisterna, icke blott mycket svårare, utan ock i och för sig — oberoende af en sådan jemförelse — verkligen obilligt svårt. Nu kan man komma med den invändningen, att uti *en* klass realisterna erhålla två timmars mera undervisning i franska, än latinarne. Men utom att detta uppväges af andra omständigheter, borde det, åtminstone i de rättrogna latindyrkarnes ögon uppvägas af det märkvärdiga, himmelska ljus i förståndet — att icke tala om den förädling i viljan — som lär vara latinläsningens egen. Jag skulle vid detta tillfälle, om jag hade äran att se Herr Statsministern närvarande, vilja anhålla om *hans* medverkan till, att vi en gång måtte befrias från latin-grundskatten, hvilken på vårt folk tynger mera än de andra grundskatter, om hvilkas afskaffande nu är fråga. Jag vänder mig till honom derföre, att hans åsigt i detta fall är med all önskvärd tydlighet uttalad i denna Kammare den 9 Maj 1874. Hvad åter angår Herr Ecklesiastikministerns åsigt i denna fråga, har icke jag och, mig veterligen, ej heller någon annan den stora förmånen af någon närmare bekantskap med den.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall icke upptaga Kammarens tid med att yttra mig om de delar af den Kongl. propositionen, som blifva föremål för Stats-Utskottets behandling, emedan jag, såsom ledamot af detsamma, framdeles kommer i tillfälle dertill. Endast till sådana saker, som icke tillhöra detta Utskotts behandling, skall jag nu hålla mig; dock kommer jag icke att till bemötande upptaga åtskilligt, som

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)*

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
Forts.)

här yttrats rörande den s. k. tilläggsbevillningen, huru frestande det än kunde vara. Med afseende härå vill jag blott säga, att jag för min del finner det mycket välbetänkt af regeringen att föreslå bibehållandet af denna bevillning, och jag kan icke underlåta att uttala min förvåning öfver hurusom, på samma gång; man klandrar regeringen för det den varit för njugg uti att till Riksdagen framkomma med begäran om nya anslag, man äfven klandrar henne för det hon vill bibehålla ifrågavarande inkomsttitel, med andra ord på samma gång fordrar ökning i statsutgifterna och minskning i statsinkomsterna.

Kunde man utfinna och här framlägga något annat och lämpligare sätt för bestridande af de stora statsutgifterna, så vore jag derför mycket tacksam; men intill dess detta skett, anser jag det vara välbetänkt att bifalla hvad Kongl. Maj:t angående inkomstbevillningen föreslagit. Detta torde blifva så mycket mera behöfligt nu, som, enligt hvad man ryktesvis hört berättas, vi hafva att under denna riksdag förvänta en Kongl. Maj:ts proposition om att skänka bort en half million till ett jernvägstöretag i Småland. Och icke nog med detta belopp; företaget kommer jemväl framgent att tynga på statsbudgeten.

Men det var icke egentligen om detta, som jag ämnade yttra mig, utan angående beräkningen af bränvinstillverkningsafgiften. I detta afseende förekommer något, som åtminstone i mina ögon gör den föreslagna tilläggsbevillningen mera behöflig, än som visar sig af den Kongl. propositionen. Der synes nemligen att bränvinstillverkningen för år 1879 uppgått till 13,762,882 beskattningsbara kannor och för år 1880 approximativt till 15,117,000 kannor. Nu har, oaktadt Statskontoret och Finansdepartementets byrå för kontroll å tillverkningsafgifter mycket försigtigt beräknat denna inkomst till endast 14,000,000 kronor, Kongl. Maj:t likväl här föreslagit dess höjande till 15,000,000 kronor, således med 1,000,000 kronor utöfver hvad som af nämnda tvenne myndigheter beräknats. Skälet härför skulle väl vara det, att tillverkningen för år 1880 öfverstigit 15,000,000 kannor. Tager man emellertid i betraktande den stora bränvinsexporten förlidna år och dermed sammanhängande restitutioner af tillverkningsafgift, för hvilka staten fått betala 2 å 3,000,000 kronor, så finner man det vara högst betänkligt att beräkna ifrågavarande inkomst för år 1882 så högt, som skett. Ty då Kongl. Maj:t å ena sidan icke funnit någon anledning att nu föreslå någon förändring i den för år 1881 beräknade tillverkningsafgift, och å den andra sidan ansett skäl icke vara för handen att föreslå någon förhöjning i anslaget till restitutioner af tillverkningsafgifter för export af bränvin, så synes Kongl. Maj:t dermed hafva beräknat, att under år 1882 svenska folket skall suppa upp alla dessa 15,000,000 kannor bränvin. I annat fall hade väl Kongl. Maj:t utan tvifvel bort föreslå en förhöjning i det under sjunde hufvudtiteln uppförda förslagsanslag af 25,000 kronor för bestridande af dessa restitutioner. En sådan förhöjning förekommer emellertid icke der; och dermed har och Kongl. Maj:t sagt, att under år 1882 skall svenska folket suppa upp 2,000,000

kannor mera än under år 1879. Detta har hos mig framkallat betänkligheter, på hvilka jag velat fästa Bevillnings-Utskottets uppmärksamhet, då frågan till dess behandling förekommer. Redan år 1877 anhöll Riksdagen i skrivelse till Kongl. Maj:t om utarbetande af lagförslag i syfte att förekomma missbruk af starka drycker. Om nu föreliggande förslag skulle utgöra svar på nämnda framställning, och man sålunda utgått från det antagandet, att superiet bland svenska folket vore i tilltagande, så vore det högligen beklagligt, om detta antagande vore grundadt. Min uppfattning af saken är dock den, att de sträfvanden, som blifvit gjorda och fortfarande göras i nykterhetens intresse, skola visa sina verkningar i en helt andan riktning. Det skulle vara högst beklagligt, om Riksdagen hyser samma åsigt, som Kongl. Maj:t synes hafva gjort i denna sak, eller att svenska folket skall nedsjunka i denna last mera än fallet varit under sista åren. Det vore derföre en god sak, om Bevillnings-Utskottet ville vid sina beräkningar komma till en mindre summa och derigenom visa det förtroende för svenska folket, att det fortfarande skall mer och mer söka frigöra sig från det slafveri under fyllerilasten, hvare det förr befunnit sig. Jag föreställer mig äfven, att den, som i en framtid läser svenska folkets historia, skall med förundran finna, att på samma gång der står att läsa om lagbestämmelser, angående behandling af eldfarliga oljor, angående giftiga tapeter, rörande djurskyddande för misshandel m. m., man velat bereda statsverket en inkomst på 15,000,000 kronor genom att bereda svenska folket tillfälle att suppa och suppa i hjel sig, den ena generationen efter den andra.

Då man af tidningarne dagligen ser, huru många som genom superiet blifvit olyckliga för hela sitt lif, då man genomgår de statistiska uppgifterna härom och tillika måste antaga, att till svar på Riksdagens ofvan omförmälda skrivelse, afseende skyddsåtgärder mot fyllerilastens tillväxt, föreligger en Kongl. proposition, deri beräknats att svenska folket skall suppa upp ett par millioner kannor bränvin mera än under näst föregående år, så har jag för min del icke kunnat underlåta att till protokollet uttala mina betänkligheter mot det Kongl. förslaget, under förhoppning att det måtte blifva föremål för Bevillnings-Utskottets behjertande.

Herr Rundgren: En föregående talare yttrade några ord i afseende å den fråga, med anledning af hvilken jag begärt ordet. Han förklarade likväl, att han icke egentligen för den sakens skull hade velat yttra sig, utan förklarade han helt enkelt, att han funne vara väl betänkt hvad Kongl. Maj:t i denna fråga föreslagit. Jag tror, att man i allmänhet måste förutsätta hos regeringen, att hon väl betänkt de förslag, hon framlägger. Men detta bör likväl icke kunna hindra, att anmärkningar deremot göras.

Det är i fråga om den s. k. tilläggsbevillningen jag uteslutande vill yttra mig, dels derföre att, i den händelse äfven den nu församlade Riksdagen beslutar fortvaron af en sådan tilläggsbevillning, hvilken man hittills ansett vara endast något tillfälligt, en sådan åtgärd betyder detsamma som att tilläggsbevillningen blir *permanent*, dels

*Remiss af
stats-
reglerings-
proposition-
nen.
(Forts.)*

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)

derför att, innan den Kongl. propositionen blef bekant, både i tidningarne och man och man emellan yttrades, att man nu hade funnit det arcanum, hvarigenom inkomster och utgifter för statsverket skulle komma att gå i hop, hvilket naturligtvis måste betyda, att den extraordinära tilläggsbevillningen icke vidare vore behöflig. Man blef därför, då den Kongl. propositionen framlades, åtminstone på vissa håll, öfverraskad att detta ihopgående af inkomster och utgifter berodde derpå, att man ville göra en tillfällig inkomst för statsverket till någonting permanent.

För min del hyser jag stora betänkligheter vid denna sak, därför att jag icke ens tror den vara fullt grundlagsenlig. 59 § Regeringsformen säger: "I sammanhang med uppvisandet af statsverkets tillstånd och behof låte Konungen för Riksdagen framställa förslag rörande sättet att genom *bevillningar* fylla hvad staten kan utöfver de ordinarie inkomsterna erfordra." Nu frågas, är det någon skillnad emellan bevillning och tilläggsbevillning, känner grundlagen i detta afseende till något annat, än hvad man med ett reelt och bestämdt namn kallar bevillning? Derpå kan man icke svara annat än ett obetingadt *nej*. Vidare heter det i 62 § Regeringsformen: "Sedan statsverkets behof blifvit af Riksdagen pröfvade, ankommer det på Riksdagen att en deremot svarande *bevillning* sig åtaga" etc. Således när man har rättighet åtaga sig bevillning, men icke tilläggsbevillning, måste man anse denna senare såsom någonting, som man griper till i riksdagens sista timma, därför att det är det enklaste och lättaste sättet att finna inkomster. Men att redan vid riksdagens början, redan i statsverkspropositionen, innan man ännu vet statsverkets behof, komma fram med förslag om antagande af tilläggsbevillning, således innan ännu Kongl. Maj:t vet, hvilka bevillningar som komma att utgå, det är något som framkallar den ena och den väsentligaste anmärkning, jag har att göra emot den Kongl. propositionen.

Ser man på den nådiga propositionen och frågar hvarför tilläggsbevillning nu föreslås, så är svaret på den frågan mycket både kort och enkelt, det är nemligen: behofvet att öka statsverkets grundfond. Att denna grundfond behöfver ökas, derom tror jag icke finnas olika meningar. Deremot kunna och måste olika meningar uppkomma derom, huruvida grundfonden skall ökas genom det medel, som nu är föreslaget. Det heter i den Kongl. propositionen, och detta är mycket riktigt: "Det synes mig", säger Hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Finansdepartementet i sitt yttrande till stadsrådsprotokollet, "ett sådant ökande af statsverkets grundfond lämpligast böra ske successive under en följd af år och på det sätt, att till grundfonden årligen afsättas möjligen uppkomna öfverskott å föregående statsregleringar." Detta är enligt min tanke ett fullt riktigt sätt att tillvägagå. Vidare tillägges: "och derest dessa ej anses tillräckliga, jemväl en del af statsverkets inkomster för året, intill dess grundfonden uppgått till erforderligt belopp." Nu har emellertid såsom en statsverkets inkomst för året räknats äfven en *tilläggsbevillning*. Måne detta kan vara riktigt? Måne icke man hellre bort afvakta slutet af

riksdagen, då regleringen af de särskilda hufvudtitlarne är verkställd, innan man föreslagit en *tilläggs*bevillning till den vanliga bevillningen?

Mig förefaller såsom det allra enklaste sättet att bilda en grundfond för statsverket, att, då en betydligare vinst hos Riksbanken uppstår, man, i stället för att, såsom under åtskilliga år skett, taga hälften af bankovinsten för statsverkets behof och reservera den andra för bankens egen räkning, äfven tager den andra hälften för statsverkets behof, för att dermed förstärka grundfonden. Om så föreslagits, hade deremot enligt mitt förmenande icke någon invändning kunnat göras, ty hvar och en, som har någon insigt i bankaffärer, lär nog finna, att ett sådant ackumulerande af kapital i banken, som nu sker genom anslående af halfva bankovinsten dit, alldeles icke är nödigt eller kanske icke ens nyttigt.

Men härtill kommer jemväl något annat, som talar emot tilläggsbevillningen, och det är, att denna tilläggsbevillning, likasom i allmänhet bevillningen efter 2:a artikeln, trycker på ett mycket ojemnt sätt. Det lärer nemligen icke kunna vara obekant för någon, hvilka de äro, som denna tilläggsbevillning kommer att trycka. Man kan således icke säga, att tilläggsbevillningen är något som jemnt fördelas på hela landets inbyggare, hvadan det nu föreslagna sättet att öka statsverkets grundfond är likbetydande med att lägga skatt och tunga endast på en del, men icke på rikets samtliga inbyggare. Det har på senare tider genom statistiska uppgifter blifvit alltmera klart och tydligt, att det är vissa samhällsklasser, på hvilka bevillningen hufvudsakligen trycker. När man nu, för att öka statsverkets grundfond, gör denna redan förut tryckande bevillning en half gång större, iakttager man, enligt mitt förmenande, icke full rättvisa mot Kongl. Maj:ts undersåtar.

Det är från dessa synpunkter jag ausett mig böra yttra mig vid remissen af den nådiga propositionen och yrkar borttagande af tilläggsbevillningen.

Herr Cederberg: Uppkallad af den ärade talarens på elfsborgsbänken anförande rörande fortsatt stambanebyggnad i Norrland, lofvar jag att mitt anförande skall blifva lika kort, som hans var långt. Dock anser jag mig böra något bemöta de skäl, han anförde för uppskof med denna fråga, för att icke de hos det ärade Stats-Utskottet måtte stå alldeles oemotsagda.

Han började med att begära, att vi skulle tro honom på hans ord, då han yttrade, att han ovilkorligen var för byggandet af jernvägar. För min del tror jag dock mera på hvad jag ser än på hvad jag hör, mera på handling än ord; och jag kan då icke neka, att, när jag betraktar hans uppträdande ur den synpunkten, jag har svårt att tro honom vara en vän af fortsatt jernvägsbyggnad i Norrland. Ser man på de vapen, han använder, måste man ock erkänna, att hans taktik är den hos dem, som hafva att försvara en sjuk sak, vanliga, eller att låta den stora frågan slå i hjel den lilla. Då det är fråga om en jernväg på 13 mil, talar han om en på 78; då det är fråga om att bygga till Sollefteå, talar han om att bygga till Haparanda, som ligger 65 mil norr om Sollefteå, ej mellan 40 och 50 mil,

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*
(Forts.)

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)

som den ärade talaren uppgaf. Det är ju dock två helt olika frågor, som icke stå i samband med hvarandra; det är ungefär detsamma som jag skulle säga, att det icke är skäl att bygga jernväg mellan Malmö och Lund, därför att det är så långt till Venersborg.

En annan taktik, som af personer, hvilka försvara en sjuk sak, äfven plägar begagnas, är den, som innefattas i ordspråket: "den som vinner tid, vinner allt." Deraf begagnade sig samme talare till sist i sitt anförande, då han begärde, att frågan skulle undanskjutas till nästa riksdag. Detta i afseende på de vapen han använde.

Hvad åter angår skälen, som af honom anfördes, var det förnämsta, att staten bygger mycket dyrare än den enskilde. Han anförde ock några siffror, hvarigenom han ansåg sig bevisa detta. För min del påstår jag dock, att under precis liknande förhållanden bygger den enskilde nära nog lika dyrt som staten. I de trakter, der staten anlagt jernvägar, har man i allmänhet varit vid jernvägsbyggnad aldeles ovan; och det har visat sig, att när enskilde bygga under dylika förhållanden, blifva deras banor lika dyra som statens. Men i allmänhet kommer den enskilde efter med sina banor på trakter, der staten gått förut och likasom brutit väg för jernvägsbyggandet. Häri ligger en af orsakerna till skilnaden i byggnadskostnad för staten och den enskilde. Dertill kommer, att, såsom talaren också nämnde, staten kostar mera på sina jernvägar än de enskilde i allmänhet göra. Men staten erhåller också i följd häraf en bättre arbetsprodukt, d. v. s. en bättre och solidare jernväg, än den enskilde i allmänhet får för sitt nedlagda kapital. Särskildt ber jag att i det fallet få påpeka förhållandet med en bana, som talaren nämnde och om hvars byggande jag sjelf varit med, eller Sundsvall—Torpshammar-banan. Vid denna uppgick kostnaden, ehuru banan var smalspårig, till närmare 700,000 kronor per banmil; och dock vågar jag påstå, att under de omständigheter, hvarunder byggnaden egde rum, den icke kunnat ske billigare. De stambanebyggnader, som nu pågå i Norrland, blifva jemförelsevis betydligt billigare än nämnda bana blef. Detta i afseende på byggnadskostnaden.

Han påstod vidare, att staten trafikerar sina banor billigare än de enskilde bolagen, och han ville bevisa detta påstående dermed, att behållningsprocenten vore större i förhållande till bruttoinkomsten vid de enskildas jernvägar än vid statsbanorna. Ja, i allmänhet har verkligen behållningsprocenten visat sig bättre vid de enskilda banorna; det är sant. Men den ärade talaren glömde att berätta, hurusom trafiktaxorna i allmänhet äro dubbelt, ja, tredubbelt högre vid de enskildas jernvägar än vid statsbanorna; och att under sådana förhållanden utgiftsprocenten måste utfalla större vid statsbanorna, som hafva lägre taxor, än vid de enskilda banorna, som hafva högre, är en naturlig sak.

Vidare motiverade han sin åsigt, att man borde sluta med jernvägsbyggandet, dermed att det i Vermland finnes en bandel, Arvika—Charlottenberg, och i Norrland en bandel, Bollnäs—Storvik, som visat ett, om jag så får uttrycka mig, negativt resultat under loppet af några år, för hvilka han lemnade uppgifter. Ja, skulle man tillämpat

denna princip förut, hade man icke heller fått fortsätta stambanbyggandet från Stockholm; ty under de första år, bandelarne närmast söder och norr om Stockholm trafikerades, inträffade vid dem brist, d. v. s. inkomsterna betäckte icke till fullo utgifterna. Men detta förhållande öfvervans snart, sedan banorna fått naturliga ändpunkter, och trafiken hunnit draga sig in på banorna. Ett ytterligare stöd för denna åsigt torde Herrarne kunna finna i förhållandet med Motala—Mjölby-banan, hvilken, medan den bar sig ytterst klen i det enskilda bolagets händer, numera, enligt de uppgifter jag derom erhållit, lemnar ett godt resultat.

Den ärade talaren yttrade vidare, att det vore omöjligt att komma fram med jernvägar längre i Norrland, och han anförde såsom bevis härför den omständigheten, att ett tåg stått vid Storlien i fjorton dagar. Mine Herrar! det är något eget att framkomma med ett sådant exempel, då deri är fråga om en bana, byggd på fjellen, och här deremot om en bana, som skulle gå igenom skogsbygd. Det är nemligen först och främst ett känt faktum, att tåghinder, förorsakade af snö, på de norrländska banorna förekommit mycket mindre än på de banor, som gå genom slättbygder både i Skåne och Vestergötland, och detta faktum bestyrkes ytterligare från de norska banorna, der tåghindren icke äro särdeles nämnvärda och i alla händelser mindre än i våra slättbygder. Dertill kommer dessutom, att banan mellan Storlien och Dufved ännu icke är upplåten för allmän trafik, att någon ordnad banbevakning, snöskyddande byggnader m. m. således ännu icke finnas der, emedan den fortfarande är under arbete. Den norska trafikförvaltningen har endast fått tillstånd af den svenska jernvägsbyggnadsstyrelsen att befara banan med två tåg i veckan. Någon ordnad banbevakning finnes, som jag nämnt, icke vid banan, och något arbete för att hålla banan ren från snö nedlägges der icke, utan man väntar, till dess yrvädet gått öfver. Det återopade exemplet är därför icke i ringaste grad tillämpligt i afseende på hvad som kan inträffa på de norrländska banorna, när de öppnats för trafik.

Han yttrade vidare, att, om ytterligare jernvägar skulle byggas i Norrland, det vore fördelaktigare, om de byggdes af enskilde och kraftigt understöddes af staten; och såsom skäl härför anförde han, att, om de byggdes af staten, skulle de erhålla mindre goda rigtningar, hvarföretom i sådant fall enskilde skulle anlägga konkurrerande banor, hvilket man skulle slippa ifrån, om de norrländska banorna utfördes af enskilde. Tiil bemötande häraf behöfver jag allenast erinra om Vikern—Möckelns jernväg och Nora—Karlskoga-banan. Dessa banor gå dels nästan parallelt bredvid hvarandra, dels korsa hvarandra, så att de bilda en 8; och om Herrarne vilja kasta en blick på jernvägskartan, skolen I finna, huru obetydligt afståndet mellan dessa båda banor är. Enahanda är förhållandet mellan Bergslagernas jernväg och centralbanan. Dessa banor gå en längre sträcka alldeles utmed hvarandra och beröra samma stationer. I dessa dagar har flerstädes väckts fråga om att anlägga jernbanor, der sådana redan förut finnas, och underhandlingar inledas om inlösen af äldre banor för att förekomma konkurrens. Jag tror mig härmed hafva visat, att möjlig-

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*
(Forts.)

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)

heten af konkurrerande banor i samma riktning icke utestänges genom att åt enskilde öfverlåta anläggningen.

En ärad talare på stockholmsbänken, för hvars välvilliga ord med anledning af den föreslagna stambanan genom Norrland jag ber att få betyga min tacksamhet, hade önskat, att den Kongl. propositionen äfven innehållit förslag om indragning af jernvägsbyggnadsstyrelsen. Men om man genomläser det anförande beträffande regleringen af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som förlidet år hölls i Första Kammaren af den för ofvannämnda styrelser gemensamme chefen, Generaldirektör Beijer, hvars namn jag här öppet uttalar, emedan ett yttrande från honom just i denna fråga torde väga tungt, så skall man deraf finna hans åsigt vara, att, om stambanebyggandet skall fortgå i samma skala som hittills med en årlig utgift af sex millioner kronor, det är nödvändigt att hafva en särskild jernvägsbyggnadsstyrelse.

Skola åter, säger han, endast omkring två millioner kronor årligen användas, så kunna göromålen mycket väl handläggas af en särskild afdelning af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Då nu här är fråga om ett byggnadskapital af elfva millioner kronor, fördelade på fem år, torde man deraf kunna draga en slutsats om hvad man i det afseendet har att vänta.

Slutligen ber jag få fästa uppmärksamhet på möjligen en missägning, möjligen också ett verkligt misstag af Grefve Sparre, då han nämnde "väg- och vattenbyggnadscorpsen" i stället för "väg- och vattenbyggnadsstyrelsen". Till väg- och vattenbyggnadscorpsen utgår icke från Riksdagen något annat anslag än 3,000 kronor till resestipendier åt officerare, under det att den af Herr Grefven nämnda summan utgår till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Herr Senell: Jag skall bedja att få yttra några ord med anledning af en fråga, som berör åttonde hufvudtiteln.

Det torde vara bekant, att en petition förlidna år inlemnades till chefen för Ecklesiastikdepartementet med anhållan att regeringen till denna Riksdag ville framlägga förslag till löneförbättring för elementarlärarne. Denna fråga är af den beskaffenhet, att den i den närmaste framtiden måste afgöras, om man vill taga hänsyn till såväl elementarlärarnes tryckta ekonomiska ställning som statens behof af skickliga lärare. Såsom det nu är, kan det icke fortgå. Då det derjemte är antagligt, att denna fråga icke kan bringas till någon lycklig lösning annat än efter initiativ från Kongl. Maj:t, har den omständigheten, att man i den Kongl. propositionen saknar hvarje förslag i ämnet, väckt någon förundran, helst man af Herr Ecklesiastikministerns anförande till statsrådsprotokollet inhämtat, att han personligen är böjd för att villfara den begärda löneförbättringen. Man inser väl, att svårigheter kunna uppstå vid beredandet af denna löne regleringsfråga, men man kan icke fatta, att de skola vara oöfvervinneliga.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet säger Herr Ecklesiastikministern, att det belopp, 800,000 kronor, som enligt komiterades förslag erfordras för löneförbättringens genomförande, är för stort och att tillgångar skulle kunna beredas genom direkta anslag. Men äfven

om så vore, uteslutes ju icke möjligheten af att genom anslag af ett mindre belopp erhålla partiella och interimistiska förbättringar. Man föreställer sig följaktligen, att några andra viktiga orsaker bidragit dertill, att Kongl. Maj:t lemnat frågan utan afseende. En anledning dertill synes mig vara att finna i följande ord i Herr Ecklesiastikministerns anförande till statsrådsprotokollet: "Af skäl, som jag vid föredragning af särskilda underdåniga ansökningar rörande löneförbättring åt lärare vid de allmänna läroverken med flera redan haft nåden anförä, har jag ansett mig icke kunna föreslå Eders Kongl. Maj:t att till näst sammanträdande Riksdag aflåta framställning i nämnda ärende, ehuru jag erkänner behöfligheten af en förbättring och är af den mening, att den icke utan skada kan länge uppskjutas". Vid sådant förhållande torde det vara en förlätlig nyfikenhet hos för saken intresserade personer att söka erhålla kännedom om de orsaker, hvilka, utom den rent ekonomiska frågan, bidragit dertill att hvarje förslag från Kongl. Maj:t till löneförbättring för nu ifrågavarande tjänstemän äfven denna riksdag uteblifvit.

Jag är viss på, att jag går mångas önskuingar till mötes, då jag begagnar detta tillfälle för att väcka frågan på tal och derigenom möjligen föranleda Herr Ecklesiastikministerns meddelande i ämnet.

Herr Granlund: Då flere föregående talare berört de skäl i denna fråga, hvarom jag tänkt yttra mig, skall jag fatta mig kort.

Då Riksdagen vid föregående tillfällen beslutat sig för en tilläggsbevillning, har det varit i riksdagens sista timma, för att fylla en nödvändig statsbrist, och tilläggsbevillningen har också ansetts och visat sig vara en tillfällig skatt. Icke har denna skatteförhöjning mottagits i landet med särdeles tillfredsställelse, men man tröstade sig med, att den snart skulle försvinna och så skedde äfven. Så var förhållandet, när den 1867—1868 utgick såsom en vapenskatt; och så var förhållandet, när den utgick till statsbristens fyllande år 1871, då den endast utdebiterades ett år. Nu åter har tilläggsbevillningen utgått i två år, nemligen i fjor och i år, och det föreslås redan nu, att den skall utgå det tredje året. Man kan vid sådant förhållande tro, att den skall komma att kvarstå, hvilket icke väcker någon tillfredsställelse inom landet. Man har ansett sig berättigad antaga, att efter en sextiosex års lång fred statsverkets finansiella ställning borde vara sådan, att en fortfarande tilläggsbevillning kunde undvikas, synnerligen ock därför, att tullinkomsterna böra komma att utgöra ett större belopp än hittills till följd af senaste riksdag beslutade förhöjningarne i tulltaxan, samt att oaktadt en föregående talare sagt, att inkomsterna af jernvägarne nästa år skola minskas, kan man väl med säkerhet antaga att de skola ej obetydligt ökas, emedan just nu från den 1 Januari detta år en ny jernvägstaxa börjat tillämpas, som i många fall är betydligt högre än den förut gällande. Och denna förhöjning kommer att till stor del drabba industrien, hvilket äfven är förhållandet med en förökad bevillning. Mången gång har inom Riksdagen framhållits vår nu gällande bevillningsförordnings olämplighet, ännu mer är väl detta förhållandet nu, då det är fråga om att efter

*Remiss af
stats-
regerings-
propositio-
nen.
(Forts.)*

Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.
(Forts.)

densamma utdebitera förökade skatter för att *förstärka statsverkets grundfond*. En sådan utdebitering borde väl i första rummet drabba alla samhällsklasser lika — men huru ställer sig detta efter nu gällande grunder för bevillningens utgående? Jag rekommenderar till Herrarne, som närmare vilja sätta sig in i denna fråga och erfara, huru olämplig den nu gällande bevillningsförordningen är, att läsa förberedande skattejemkningskomiténs betänkande af år 1876 och de tabeller och kalkyler som blifvit upprättade öfver 1875 års bevillning. Mine Herrar, jag vågar tro mig föra den skattdragande allmänhetens talan, då jag härmed utalar den förhoppningen, att Stats-Utskottet vid sin pröfning af budgeten måtte, om möjligt, uppgöra den så, att vi slippa en tilläggsbevillning under nästa statsregleringsperiod.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet Hammerskjöld: De anmärkningar, som under debatten blifvit framställda i afseende på åttonde hufvudtiteln, hafva i allmänhet icke varit af den beskaffenhet att de skäligen kunna föranleda ett svar. Men till mig har blifvit framställd en direkt fråga, och då den rör ett ganska viktigt ämne, har jag ansett mig skyldig besvara den, så godt jag under för handen varande omständigheter kan det.

Det har frågats mig, hvarför jag, då jag i ett yttrande till statsrådsprotokollet erkänt de befogade anspråken på någon förbättring i elementarlärarnes löner, dock icke tillstyrkt Konungen att för denna Riksdag framlägga proposition i ämnet? Skälet härtill har jag redan i någon mån angifvit i det återopade yttrandet. Jag har trots, att den summa, som den föreslagna förhöjningen af elementarlärarnes löner skulle kräfva, är så stor, att man icke bör, derest man möjligen kan dertill bereda tillgång på annat sätt, fordra, att den till sitt hela belopp skall utgå ur de skattdragandes fickor. När man har en sådan åsigt, måste man naturligtvis söka uttänka någon utväg att minska behof af bidrag från statsverket. I den komité, som behandlat frågan om förbättring af elementarlärarnes löner, har man föreslagit såsom en utväg härtill en förhöjning i terminsavgiften för flertalet af de lärjungar, som bevista skolorna. Men innan man tillgriper denna utväg, måste man göra klart för sig, hvad verkan en förhöjd terminsavgift kunde medföra på föräldrarnes förmåga att låta sina barn få del af undervisningen vid elementarläroverken. Man måste således taga i betraktande såväl om och i hvad mån terminsavgiften må kunna förhöjas, som ock om avgiften bör vara lika hög för lärjungar i skolans lägre och högre klasser. Men äfven andra möjligheter för målets vinnande äro tänkbara. Det kunde ju vara möjligt att åtgärder kunde vidtagas, hvarigenom man kunde minska det belopp, som för förbättringens genomförande behöfves. Inom Ecklesiastikdepartementet är ett förslag rörande denna fråga under behandling, men under den korta tid jag fungerat såsom departementets chef har jag ej hunnit att bringa ärendet så långt att jag nu kan säga, om något i den vägen kan göras. I det outredda skick, hvori frågan således ännu befinner sig, har jag icke inför Hans Maj:t Konungen kunnat

förorda att för denna Riksdag skulle framläggas förslag i detta så viktiga och behjertansvärda ämne.

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositi-
onen.
(Forts.)*

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: En ärad talare på upplandsbänken yttrade nyss, att allt det solsken, som han såg i den Kongl. propositionen, plötsligen skymdes af betänkliga moln, då han vid närmare granskning af propositionen funnit att deri yrkades anslag, som med ett belopp af 2,107,000 kronor öfverstego hvad Riksdagen i dess statsreglering sistlidet år medgifvit. Jag kan icke neka att, om man verkligen vill finna ett moln, var det ganska riktigt att göra jämförelsen med den utgångspunkt, som han valde, nemligen statsregleringen för 1881. Alla här veta, att en i sig sjelf så svag statsreglering som den sistnämnda har svenska Riksdagen sedan det nya statsskicket införande aldrig fastställt. Den laborerade med ovanligt låga statsinkomster, såväl de ordinarie som bevilningar; och dessutom med en brist i föregående års statsreglering af omkring 2 1/2 millioner. Under sådana förhållanden var det naturligtvis alldeles nödvändigt för både Kongl. Maj:t och Riksdagen att inskränka anslagen till det allra yttersta. Men *denna* statsreglering får väl då icke anses vara en normal sådan, efter hvilken alla följande skola bedömas. Jag tror, att man mera opartiskt bedömer detta förhållande, om man söker jämförelsen med *flera* äldre statsregleringar. Af de sex senast förflyttna åren hafva de trenne första eller från och med 1876 t. o. m. 1878 erbjudit rikliga statsinkomster och till följd deraf mycken benägenhet hos Riksdagen att bevilja anslag. Men under de trenne senaste åren 1879—1881 har ett motsatt förhållande egt rum; statsinkomsterna hafva minskats, och Riksdagens ofervillighet minskades naturligtvis också. Sammanslår man nu nämnda sex års statsregleringar och söker medeltalet af desamma, så torde man finna en utgångspunkt, för en *opartisk* jämförelse. Det visar sig då att statsregleringen inom hufvudtitlarne utgjorde:

1876—70 1/2 million;

1877—68,400,000;

1878—74,200,000;

1879, som är vändpunkten, 63,500,000, eller ungefär lika mycket, som Kongl. Maj:ts förslag under de särskilda hufvudtitlarne nu uppgår till. 1880 sjönk beloppet till 61,400,000 och 1881 till 61,400,000 kronor. Men medeltalet af alla dessa belopp är 66,586,000 eller mer än 3,000,000 högre än Kongl. Maj:t nu äskat. Medeltalet af beviljade extra anslag har under dessa år uppgått till 8,330,000 eller till ett belopp, som med 2,200,000 öfverstiger det som nu är ifrågakäldt. Deraf torde äfven framgå, att, äfven om 1882 års stat med 2,107,000 kronor öfverstiger föregående årets statsreglering, skyldigt afseende likväl blifvit fäst vid nödvändigheten att icke å extra staten begära medel för annat än till fyllande af de allra nödvändigaste anslagsbehof. Ifrågavarande 2,107,000 kronor äro icke någon fullt korrekt summa. Bland dem ingå poster, som äro oundvikliga, t. ex. förskott till ett belopp af 327,000 kronor, som redan äro

Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.
(Forts.)

utbetalta och således icke komma att inverka till minskning i Statsverkets nuvarande grundfond. Vidare 170,000 kronor, hvartill Postverkets inkomster nu äro högre beräknade än i fjor; och enligt Riksdagens beslut skola ju Postverkets tillgångar användas till Postverkets utveckling. Slutligen ingå de 100,000 kronor, hvartill fyr- och båkmedlen beräknats å såväl inkomst- som utgiftssidan högre än sistlidne år. Således ytterligare 270,000 kronor, som icke varit disponibla i och för nu ifrågasatta anslagsbehof. Likaså kan man väl också säga, att anslagen till sådana ändamål, som af Riksdagen redan beslutats, varit åtminstone icke fullt disponibla för den nuvarande statsregleringen. Af sådana medel utgå till stallbyggnader i Helsingborg 157,000 kronor och för väganläggningar inom Lycksele och Sorsele socknar 62,000 kronor mer än i fjor. De summor, som sålunda böra afdragas, utgöra sammanräknade 816,000 kronor. Således återstår en verklig förhöjning i nu föreliggande Kongl. proposition jemförd med föregående års statsreglering af endast 1,291,000 kronor.

Jag har redan nu velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande, på det inom Riksdagen icke må rotfästa sig den uppfattning, att skillnaden mellan den nu framlagda Kongl. propositionen och förra årets statsreglering är så ofantligt stor, som man här velat göra gällande.

I öfrigt har man mot den Kongl. propositionen framställt den anmärkningen att tilläggsbevillningen borde hafva undvikits. Detta är, såvidt jag kan finna, ett yrkande, som icke väl står tillsammans med det af oss alla kända förhållande, att statsverkets grundfond är så liten, att Statskontoret ständigt — för fyllande af ett icke blott *öfvergående*, utan af ett *ständigt behof* nödgas anlita Riksgäldskontorets mellankomst, på det att Statskontoret må kunna fullgöra de utbetalningar, som åligga detsamma. Statskontorets skuld till Riksgäldskontoret utgör, såsom ses af Kongl. Maj:ts proposition, för närvarande 14 $\frac{1}{2}$ million kronor. Det är icke min mening att nu ingå i någon närmare utredning af *tillkomsten* af denna skuld; det må vara nog att man måste erkänna, att den *finnes*. Likaså är det ett faktum, att Riksdagen sjelf förklarar, att detta Statskontorets behof skall fyllas derigenom, att Riksgäldskontoret upplånar penningar på obligationer, betalbara inom sex år. Jag för min del kan icke fatta detta beslut annorlunda än så, att Riksdagen dermed velat säga, att Riksdagen inom dessa sex år ville hafva på annat sätt tillgodosett Statskontoret. Då jag för min del icke kunnat tänka mig, att Riksdagen för bestridande af Statskontorets löpande utgifter vill anlita lånevägen, har jag alltså icke haft någon annan slutsats att göra, än den att Riksdagen afsett att med *verkligen befintliga* tillgångar efter hand fylla detta behof. Jag hemställer till de Herrar, som yrkat, att tilläggsbevillningen skulle borttagas, om de verkligen skulle hafva godkänt ett förslag från Kongl. Maj:t att minska statsinkomsterna, under det de dock alla erkänna nödvändigheten att fylla ett behof, hvartill i sådant fall icke funnes någon tillgång. För min del, anser jag det vara nödvändigt, innan förslag om minskade skatter framställs, se

till att medel finnas till fyllande af behof, som äro erkände och inom viss tid böra fyllas.

Bland de skäl, som af den förste ärade talaren anfördes emot tilläggsbevillingens fortvaro, föreföll mig ett temligen anmärkningsvärdt. Han sade nemligen att tilläggsbevillingen till sin natur städse uppfattats såsom tillfällig; den hade nu utgått under två år, och utginge den äfven det tredje, skulle den komma att anses icke för tillfällig utan blifva ständig och beständande. Detta är en mening, som jag ingalunda kan dela; jag är förvissad, att Riksdagen har i sin makt att när som helst taga bort den — vare sig den är tillfällig eller ordinarie. När Riksdagen finner, att den icke vidare behöfs, har Riksdagen makt att stryka den; och således är i det afseendet hvarje farhåga öfverflödig. På samma gång emellertid den ärade talaren erkände det vara en nödvändighet att förstärka statsverkets grundfond till ett belopp af 25 procent af budgeten, eller till omkring 15 millioner i stället för att den nu utgör 5 millioner kronor, var det helt naturligt, att då han icke ville förstärka den på sätt Kongl. Maj:t nu föreslagit, genom det öfverskott, som skulle uppstå genom tilläggsbevillingens utgående, han skulle föreslå ett annat sätt för behofvets afhjelpande. Han erkände villigt, det medger jag, att det icke vore Riksdagen värdigt att fylla behofvet med lån och vill således komma ifrån alla förvecklingar med Riksgäldskontoret; men han föreslog i stället en utväg, som efter hvad han förut yttrat mer än något annat öfverraskade mig. Han föreslog, att Statskontoret skulle hafva ett kreditiv att tillgå i Riksbanken. Jag hemställer, om då denna utväg är så mycket att föredraga framför att Statskontoret, såsom nu, påräknar förskott af Riksgäldskontoret. I det ena lika väl som i det andra fallet är det *länta* penningar som anlitas, antingen de komma från Riksgäldskontoret eller från Riksbanken.

Samme talare förklarade, att tilläggsbevillingen vore så mycket mindre nödvändig, som man till förstärkande af Statskontorets grundfond kunde använda de öfverskott i 1880 års statsreglering, som voro beräknade. Dessa öfverskott skola, då de en gång blifva till siffran fullt bestämda, stå till Riksdagens förfogande i och för detta ändamål; men två millioner äro mera än en, och Statskontoret behöfver dem båda. Detta kan således icke vara något skäl för en förändring f Kongl. Maj:ts förslag.

En annan utväg, som samme talare rekommenderade för att undvika tilläggsbevillingen, var mig icke obekant, ehuru jag icke ansett rådligt att anlita den, nemligen att beräkna statsinkomsterna högre än som skett. En sådan utväg torde dock icke tillgripas vare sig af Konungens rådgifvare eller af Stats-Utskottet under andra omständigheter, än att budgeten den förutan ej kan gå ihop.

I förevarande fall är förhållandet icke sådant; det var ej nödvändigt och skulle, enligt mitt förmenande, ej heller varit klokt att så göra.

Jag skall slutligen bedja att få upptaga ett annat ämne, som här blifvit berördt, nemligen frågan om förslagsanslagen. En talare har framställt anmärkning derom, att Kongl. Maj:t ej äskat förhöjning i

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositio-
nen.*
(Forts.)

*Remiss af
stats-
reglerings-
propositionen.*
(Forts.)

nämnda anslag. Denna anmärkning kunde visserligen vara fullt befogad, derest icke Kongl. Maj:t hade den erfarenhet härutinnan, som vunnits under flera riksdagar. Sedan år 1874 har nemligen Kongl. Maj:t vid särskilda tillfällen till Riksdagen gjort framställningar om en förhöjning af förslagsanslagen, hvilka uppenbarligen voro otillräckliga. Men Riksdagen har i allmänhet afslagit sådana framställningar och endast i några fall höjt förslagsanslagen — då likväl till vida mindre belopp än de af Kongl. Maj:t äskade.

Det är klart att det leder till reda i budgeten och bekvämlighet vid alla följande statsregleringar, att förslagsanslagen i statsregleringen upptagas så högt som de i verkligheten behöfvas, så att de icke mäst öfverskridas. Att så må ske är en önskan, som jag för min del på det högsta delar. Jag skulle icke heller ett ögonblick hafva tvekat att tillstyrka Kongl. Maj:t att derom framställa förslag till Riksdagen, derest icke Riksdagen vid så många tillfällen beslutat i motsatt riktning och visat sig icke önska något sådant. Men om Riksdagen i detta fall nu skulle hafva ändrat mening och sjelf vill taga initiativet, skulle det vara mig synnerligen kärt.

Åtskilliga anmärkningar äro här gjorda mot de särskilda hufvudtitlarna i Kongl. Maj:ts proposition. Somliga talare hafva ansett att Kongl. Maj:t äskat för mycket, andra för litet. Jag är förvissad att jag går Kammarens önsknings till mötes, om jag ej ingår i detaljer angående dessa anslagsfrågor förr än de efter att hafva blifvit i Stats-Utskottet förberedda återkommit till Kammarerna, då hvarje departementschef blir i tillfälle att försvara sin hufvudtitel.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad, hvarefter den förevarande Kongl. propositionen hänvisades till Stats-Utskottet, dit de i anledning af densamma afgifna yttranden skulle medfölja.

§ 6.

Föredrogs och lades till handlingarne den till Kammarerna inkomna berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista riksdags sammanträde sig tilldragit.

§ 7.

Föredrogs Herr *A. W. Wigardts* på Kammarernas bord hvilande motioner N:is 1 och 2; och hänvisades motionen N:o 1 till Konstitutions-Utskottet samt motionen N:o 2 till Lag-Utskottet.

§ 8.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Riksdagens år 1880 församlade Revisorers berättelser:

1:o angående verkställd granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning

under år 1878, jemte de i anledning af samma berättelse infordrade och till Kongl. Maj:ts afgifna underdåniga utlåtanden; och

2:o angående granskning af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning.

Äfvenledes föredrogs samt hänvisades till Banko-Utskottet samma Revisorers berättelse angående Riksbanken.

§ 9.

Till Lag-Utskottet hänvisades Justitieombudsmannens vid innevarande riksmöte afgifna embetsberättelse samt Tryckfrihetskomiténs berättelse.

§ 10.

Följande motioner anmäldes, nemligen af:

Herr *Peter Persson* i Stora Isie, N:o 3, med förslag om tillägg till 2 Kap. 3 § Rättegångsbalken;

Herr *A. Rosenqvist*:

N:o 4, angående eftergift af Kronans rätt till vissa uppgifna fastighetslotter af krononatur; och

N:o 5, om införande i gällande Bevillingsstadga af bestämmelse derom att skattskyldig ej må åtnjuta afdrag för de skatter till stat eller kommun, han för sin inkomst erlägger;

Grefve *C. M. Björnstjerna*: N:o 6, angående förhöjning i tullen å tobak;

Herr *Anders Bengtsson*: N:o 7, angående utsträckning till alla rikets delar af rättighet att idka boktryckeri;

Herr *Isaak Asklöf*:

N:o 8, angående ändring i 42 § af Kongl. förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 20 Juni 1866; och

N:o 9, om eftergift af Kronans rätt till danaarf efter f. d. kusken Jan Erik Eriksson;

Herr *C. G. Otterborg*:

N:o 10, angående tillägg till 23 § af Kongl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd af den 21 Mars 1862; och

N:o 11, angående ändring af 17 Kap. Handelsbalken; samt

Herr *J. A. Sjö*:

N:o 12, angående inrättande i Vexjö af ett Riksbankens afdelningskontor; och

N:o 13, angående tillägg till 4 Kap. 55 § Utsökningslagen.

Samtliga här ofvan omförmälda motioner blefvo, hvar efter annan, bordlagda.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes de i detta sammanträde, enligt § 4 här ofvan, till Kammararen aflemnade Kongl. Propositioner äfvensom de i samma § omförmälda nådiga skrivelser.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.